ՈՒԻ 2883 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 5 ՀՈՌԻ 4386 14 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1893 16 ՌԷՊԻՒ, ԷՎՎԷԼ 1311 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿ ԿԱՄ ՈՐ ԵՒ ԻՑԷ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

درعلیه‌ده غلطه‌ده آره‌ولك غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du journal AREVELK
Galata, CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
Քաղաքական եւ Ազգային

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան ... 150
» » Վեցամսեայ ... 75
» » Եռամսեայ ... 40
Օտար երկիրներէ Տարեկան Ֆրանք ... 56
» » Վեցամսեայ ... 28
Ընտիր թուղթի վրայ ... Տարեկան Օսմ. Ոսկի 2
Գաւառաց թղթատարի ... Ղրուշ 50

Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ այլ գրութիւն ետ չի տրուիր։

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 14/26 ՍԵՊՏ. 1893

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԽՄՏԱՑԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԱՑ ՄԷՋ

Ուսուցչական Ժողովն, իւր Օրակարգի Բ. խնդրոյն վրայ թէ «Ուսուցումն, որպէս զի ոչ միայն տղայոց ծանօթութիւններ աւանդելու, այլ և անոնց մտաւոր կարողութիւնները մշակելու և զարգացնելու ծառայէ, ի՞նչ մեթոտներու պարտի հետեւիլ», զանազան ատենաբաններ լսելէ և մեր Նախակրթարանաց մէջ ընդհանրապէս ի գործ դրուած իմացական դաստիարակութեան եղանակն ի նկատ առնլէ յետոյ, յանգած է Պէրպէրեան Ռէթէոս էֆ.ի ձեռամբ բանաձեւուած հետեւեալ եզրակացութեանց, որոց վրայ կը հրաւիրէ բոլոր հայ դաստիարակաց ու կրթական վարչութեանց ուշադրութիւնը.—

1. Մեր նախակրթարանաց մէջ կը կարծուի ընդհանրապէս թէ իմացական դաստիարակութիւնը մի միակ նպատակ ունի, այն է տղուն բան սորվեցնել, այս կամ այն պիտանի ծանօթութիւններն աւանդել։ Բայց պէտք է գիտնալ թէ այս նպատակին հետ կայ նաեւ մանաւանդ տղուն մէջ առողջ, գործօն, լաւ և ուղիղ խորհող և միշտ ուսանելու և զարգանալու ընդունակ միտք մը կազմել. և այս կը լինի ուշադիր լինելով ոչ միայն ուսուցման նիւթերուն, այլ և անոնց աւանդման կարգին ու եղանակին, այնպէս որ տղուն մտաւոր զանազան կարողութիւնք, ուշադրութիւն, դիտողութիւն, յիշողութիւն, երեւակայութիւն, դատողութիւն, իմաստասիրութիւն, արթննան, գործեն, մարզուին, սրուին, զօրանան աւանդեալ դասերով։ Եւ արդէն առանց այսպիսի ուշադրութեան և խնամոց աւանդուած դասեր չեն կարող նոյն իսկ ծանօթութեանց ստացումն ապահովել եւ մտաւոր մէկ միայն հետք մը թողուլ աշակերտին մտքին մէջ, այլ աւելի կը ծառայեն զայն ընդունայն չարչարելու և բթացնելու։

2. Ուշադրութեան հիմնական կէտը պիտի լինի իմացականութեան զարգացման բնական ընթացքն, որուն համեմատ միտքը կ'երթայ պարզէն բաղադրեալին, ծանօթէն անծանօթին, թանձրացեալէն վերացեալին, փորձառականէն բանաւորականին. և ըստ այնմ՝ ուսուցումը պէտք է որ նախ պարզ և հարեւանցի ծանօթութիւններ, տարրական գիտելիքներ ներկայացնէ տղոց մտքին՝ յաջորդ տարիներուն մէջ աստիճանաբար ընդլայնելու և բազմամանելու համար (ինչպէս կը տրամադրէ երեք համակեդրոն դասընթացքներու դրութիւնը). պէտք է որ ամէն դաս մեկնի նախապատրաստութենէ մը անոնց արդէն ունեցած գիտակցութեամբ՝ զայն զարգացնելու և անոր կապակցելու համար նոր ծանօթութիւնը. պէտք է նախ և յառաջ փոքրիկ տղոց միտքն զբաղեցնել թանձրացեալ բաներով, անոնց ուշադրութիւնն հրաւիրել անհատ առարկաներուն ու մասնաւոր իրողութեանց վրայ, զանոնք դիտելու և անոնց մասունքն ու հանգամանքները վերլուծելու և բաղդատելու դրդել, և նմանութեանց ըմբռնմամբ ու վերացմամբ տակաւ վարժեցնել հանրացնելու և սահմանելու. և վերջապէս, միշտ կարեւոր է ընդհանուր կանոններու և սկզբանց խելամտութիւնն և անոնցմէ ընծայութիւնը պատրաստել՝ ներկայացնելով նախ մասնաւոր դէպքերն ու օրինակները, նախ և առաջ փորձառական ծանօթութիւն կազմելով տղոց մտքին մէջ։

3. Պէտք է փոյթ ունենալ ներդաշնակաբար զարգացնելու մտքին ամէն կարողութիւններն, և առ այս զանազանել ուսման նիւթերն ու վարժութիւնքն, ո՛չ միայն իրենց այլազան օգտակարութեանցն համար՝ այլ մանաւանդ վասն զի իւրաքանչիւրն աւելի մասաւ այս կամ այն կարողութեան օժանդակութիւնը կը պահանջէ և հետեւաբար մասնաւորապէս կը նպաստէ՝ ի մէջ այլոց՝ անոր մարզման ու զարգացման։ Այսպէս լեզուի և բացատրեալ ընթերցման դասերը կը մարզեն մանաւանդ արտայայտման կարողութիւնը, դատողութիւնն ու ճաշակն. հատընտիր հատուածոց ի բերան ուսումն, հրահանգիչ վէպերն ու հէքեաթները, պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնն՝ յիշողութիւնն, երեւակայութիւնն և դատողութիւնը. թուաբանութիւնն ու երկրաչափութիւնն՝ իմաստասիրութիւնը. բնական գիտութիւնները՝ դիտողութեան, վերլուծման և խելամտութեան կարողութիւններն, երաժշտութիւն և գծագրութիւն՝ զգայարանքներն, երեւակայութիւնն ու ճաշակը։ Ուստի և չէ կարելի երբեք զանց ընել, ինչպէս եղած են մեր շատ մը նախակրթարանաց մէջ, բնապատմական ու բնագիտական դասերը, երաժշտութիւնն ու գծագրութիւնն, նոյնպէս և բացատրեալ ընթերցման դասը նախակրթութեան ամէն աստիճաններուն մէջ, որով մանաւանդ կարելի է նաեւ ընթերցանութեան ճաշակն արթնցնել մանկան մէջ և անոր ապագայ ինքնուս յառաջդիմութիւնն ապահովել։

4.—Դեռ ընդհանրապէս մեր վարժարանաց մէջ աւանդուած ուսումը բառ-բառ-ուսումն է և ոչ իրաց։ Տղայոց բերնուց սովրիլ կը տրուի դասագրքի մը բնագիրը կամ զրուցագրեալ բանաձեւեր, և երբ կարող են թութակաբար կրկնել՝ կը կարծուի թէ դասին նիւթը իւրացուցած են։ Պէտք է հրաժարիլ այս հնացած ու փտած, տխմար ու մոլորական սովորութիւնէն, որ միայն տղոց յիշողութեան գիւտնում կ'ընէ, բայց կ'անտեսէ միւս կարողութիւնները, և որով ո՛չ մէկ իրական գիտութիւն կրնայ ստանալ ուսանողը, գիտնալու առաջին պայմանն ըլլալով հասկնալը։ Յիշողութիւնն իսկ չի զարգանար այս մեթոտով, վասնզի լոկ բառից՝ ձայնից մեքենական յիշողութիւն մ'է այդ և ոչ գաղափարաց ու մտածմանց, և վասն զի ամէն կարողութիւն զօրեղ և հաստ գործունէութիւն մ'ստանալու համար պէտք ունի միւսներուն օժանդակութեան։ Պէտք չէ երբեք պահանջել աշակերտէն որ բառ-բառ-բառ դոց ըրած ըլլայ դասը, այլ պահանջել որ հասկցած ըլլայ, այսինքն՝ գաղափարաց պարունակութիւնը ու դատողութեանց կապակցութիւնն ըմբռնած ըլլայ, և հետեւաբար կարող՝ դասին նիւթը կազմող իրողութիւններն ու ճշմարտութիւններն ազատօրէն, իրեն յատուկ ձեւով և զանազան կերպերով բացատրել։ Առ այս անշուշտ պէտք է որ ուսուցիչն ալ կանխաւ տղոց մտքին հասողութեան յարմար եղանակաւ մեկնած ըլլայ դասը օրինակներով, փորձերով, ծանօթին հետ կապակցութեամբ, և շօշափել տուած բառից ու բանաձեւոց տակ ծածկուած իրողութիւնները։ Բառ առ բառ ուսումն պէտք է վերապահել միայն գրական կտորներու և գիտական տարազներու և սահմանաց, և դարձեալ հատուածը լաւ մը բացատրուելէ և տարազն ու սահմանը խելամտօրէն կամ ընծայաբար աշակերտէն ըմբռնուելէ և նոյն իսկ անոր կողմանէ եզրակացուելէն յետոյ։

5.—Արդիւնաւոր ուսուցման մեթոտի էական մէկ տարրն է զգէն յանդիման տեսութիւնը (intuition), զգայարանօք ուսումը, ուղղակի եւ անմիջնորդական ըմբռնումն իրին. ո՛չ մէկ բառական բացատրութիւն կրնայ անոր տուած պայծառ գիտակցութիւնը տալ, եւ բառից ու բառական ձեւոց իմաստը միշտ տարտամ ու շփոթ պիտի մնայ՝ ցորչափ դէմ առ դէմ չը դրուի ուսանողն բնական եւ արուեստական առարկայից, կամ գէթ անոնց ներկայացուցիչ նկարներու ու պատկերաց հետ։ Իրազննական դասուց եղանակն է այս, զոր պէտք է ի կիր առնուլ ո՛ր եւ է ուսուցման համար, ըստ ներելոյ նիւթոյն։ Անով դիտողութեան ու վերլուծման կարողութիւնը կը սրի, հետաքրքրութիւնը կ'արթննայ, մտապատկերներն ու տպաւորութիւնք կենդանի ու խոր կ'ըլլան, գաղափարները՝ ճշմարիտ ու առատ, ու դատողութիւններն՝ հաստատուն և փաստ։

Առ այս հարկ է որ Թաղ. խորհուրդք և Հոգաբարձութիւնք իրենց առաջին պարտքերէն մին համարին օժտել իրենց Թաղին դպրոցները կարեւոր հաւաքածոներովն Ֆրէօպէլեան նուէրներու, բնապատմական, բնագիտական, արհեստական ու գեղարուեստական նմոյշներու, անհրաժեշտ գործեաց, չափուց ու կշռոց, պատկերաց ու քարտիսաց։ Պէտք է նաեւ որ պատկերազարդ դասագրքերը նախամեծար համարուին, և աշակերտք մերթ ընդ մերթ ուսուցչաց առաջնորդութեամբ ուսումնասիրական պտոյտներ կատարեն և գործարաններ ու թանգարաններ այցելեն։

6.—Վերջապէս, պէտք է կրաւորական մեթոտներու տեղ, որք աշակերտը կ'արձանացնեն ու կը մեքենայացնեն, ընել գործօն մեթոտներն, այսինքն անո՛նք որովք ուսուցումը կ'ըլլայ աշխատակցութեամբ ուսուցչին և ուսանողին։ Առանց աշակերտին սեփական գործօն մասնակցութեան ու համաւոր փութոյն չէ կարելի ստանալ ո և է յառաջդիմութիւն։ Արդ պէտք է աշակերտին հետաքրքրել գիտնալ, արթնցնել ու վառ պահել անոր ուշադրութիւնն, անոր միտքը գործունէութեան մէջ դնել ու ինքնաբեր աշխատութիւնը քաջալերել։ Այս կ'ըլլայ նախ մեր ուսուցման եղանակները բնութեան ընթացքին ու մանկան մտաց պահանջմունքներուն համաձայնեցնելով, ինչպէս բացատրուեցաւ վերի յօդուածոց մէջ, որով ուսումը կը դիւրանայ և հրապուրիչ կը լինի. և յետոյ, դասին տալով խօսակցութեան ձեւ մը, ո՛չ միայն ուսուցիչն ինք խօսելով հաւաքէն, այլ և շատ անգամ խօսեցնելով աշակերտները, բերանացի հրահանգներն ու փորձերը (դասահարցութիւնները) յաճախելով, իրենց հասկացողութիւնն ու տպաւորութիւնը բացատրել ու պատմել տալով անոնց, պատեհ հարցմամբք իրենց դիտողութիւնքն ու դատաստանը գրգռելով, խորհրդածելու և իմաստասիրելու դրդելով ու համարձակեցնելով, սոկրատեան մեթոտին բանաւոր կիրառմամբ իրենց իսկ գտնել տալով ճշմարտութիւններ, իրենց տարակոյսներուն ու հարցասիրութեանց յօժարափոյթ պատասխանելով, ո՛չ մէկուն ներելով մնալ անտարբեր։ Բերանացի հրահանգաց պէտք է միանան նաեւ գրաւոր հրահանգներ, խնդիրներ, գիւտի ու շարադրութեան վարժութիւններ, որոց մէջ աշակերտն իր դաստիարակութեամբ ու անձնական փորձով ստացածներուն կիրառութիւնը կ'ընէ ինքնաշխատ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հայ բժշկական Պատ. դասէն Տքթ. Գ. Ս. Տօղրաչեան, Տքթ. Յ. Տ. Ստեփանեան (Արմէն Գնունի, Նոր բժշկագաւորը Լոնտոնի Համալսարանէն), Տքթ. Ա. Պաճճեամեան, Տքթ. Լ. Համամճեան և դեղագործ Ռակիան Յաքօբեան էֆէնտիք ուրբաթ օր Ս. Փրկչի Հիւանդանոցն երթալով, Հիւանդանոցի ամբողջ մասերն և խոհանոցն այցելած, ու տիրող մաքրութենէն և կարգապահութենէն գոհ մնալով, իրենց հետեւեալ գրաւոր շնորհակալութիւնը ներկայացած են հոն գտնուած Արձանագրութեան Տետրին մէջ.

«Այցելելով Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի վիրաբուժական և բժշկական մասերն, ուրախութեամբ կը վկայենք թէ տեսանք կատարեալ մաքրութիւն և կարգապահութիւն։ Պատեհութիւն ունեցանք նաեւ այցելել խոհանոցն, ուր և ամէն բան գոհացուցիչ և մաքուր վիճակի մէջ տեսանք։ Կ'արձանագրենք մեր կարծիքը թէ Ազգ. Հիւանդանոցի պաշտօնեայք արժանի են շնորհակալութեան և շնորհաւորութեան։»

Սեպտ. 10/22, 93

Գ. Ս. ՏՕՂՐԱՉԵԱՆ
Յ. Տ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

«Այսօր այցելելով ի Ս. Փրկչի Հիւանդանոցն, յորում կը տիրէր ամեն մասերուն մէջ խիստ մաքրութիւն եւ փափկասուն ճոխութիւն, ներկայ գտնուեցայ երկու կանանց վրայ կատարելիք գործողութեանց, ուր յիշելի է Հիւանդանոցի բժշկապետ Տօքթ. Նաղըյեանի մեծ յաջողութեամբ եւ փութով կատարած՝ արգանդի մէջ գըտնուած ուռուցքի մը (tumeur fibreux de l'utérus énorme) գործողութիւնը, զոր խիստ գնահատելի քաջութեամբ կատարեց Հիւանդանոցիս բոլոր բժշկաց աշխատակցութեամբ, որուն համար մեր խնդակցութիւնը յայտնելով, իբր ազգային անձանց մեր շնորհակալութիւնն եւս կը յայտնեմք։»

ՏՔԹ. ՊԱՃՃԵԱՄԵԱՆ

Դեղագործ Ռակիան Յաքօբեան

1893 Սեպտ. 10

«Այսօր Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի թէ՛ վիրաբուժական և թէ՛ ներքին հիւանդութեանց, ինչպէս նաեւ բոլոր միւս մասերն այցելելով, տիրող մաքրութենէն և կարգապահութենէն վերջին աստիճան գոհ մնացինք. շնորհաւորելով պաշտօնէութիւնն, կար և զօրութիւն կը մաղթենք։»

ՏՔԹ. Լ. ՀԱՄԱՄՃԵԱՆ

93 Սեպտ. 10

ՔԱՂՈՒԱԾՔ

ԱՓՐԻԿԷԻ ՆԵՐՍԸՐՆ. — Էմին փաշայի սպանման լուրին հետ երկու պելճ. սպաներու գլխատման լուրը կուգայ Աֆրիկէի նոյն կողմերէն (Վիքին Ֆանկօ)։ Ասոնք, Լիբբէնս և Տը Պրիւէն, երբ երկրախուզութիւն կ'ընէին ի հաշիւ Քոնկոյի կառավարութեան և յօգուտ գիտութեան, սեւերուն ձեռքն ինկան։ Այս սեւեր նոյն կողմերէն անցնող անգլիական մարմնոյ մը հետ բանակցելու պէտք ունենալով, գետի մը եզերքը ղրկած էին զՊ. տը Պրիւէն, Անգլիացւոց հետ բանակցելու։ Բայց իրենց գերին ազատ թողած չէին. 15 սեւեր անմիջական կերպիւ անոր վրայ կը հսկէին ու քիչ մը հեռուն կեցած էին ուրիշ 400 սեւեր։ Պելճ սպայն գետին մէկ եզրը կեցած էր, և բարձրաձայն կը խօսէր 90 մետր հեռի դիմացի եզրը գտնուող Անգլիացւոյն հետ։ Անգլիացին, խորամանկ մարդ, կարգադրութիւն մը կ'ընէ Պելճն ազատելու։ Խօսելուն մէջ պահպանակ կուտայ իւր մարդոցմէն 10 քայլ հրացանաձիգներ, պատուիրելով որ սեւերուն վրայ նշան առնեն, և իւր քով ալ սոսն հրացանաձիգ կ'առնու, և բարձրաձայն կը հարցունէ Պելճին թէ «Քովի մարդերէդ Ֆրանսերէն հասկցող կա՞յ մը»։ — «Չէ»։ կը պատասխանէ։ — «Գիտե՞ս լողալ»։ — «Այո»։ — «Քեզ ազատելու համար ամէն բան խորհած եմ. ջուրը նետուէ. մ' վախնար»։ — Պելճը վայրկեան մը կը մտածէ, ու կը պատասխանէ. «Ոչ, շնորհակալ եմ. չեմ կրնար թողուլ գերութեան ընկերս, Լիբբէնս»։ — Անգլիացի սպայն շատ կը տրտմի. իւր քով մնացեալ քիչ մը քօնեաքն եւ կտոր մը կերպաս նամակի մը հետ Լիբբէնսի տրուելու համար գետին դիմացի եզրը կը ղրկէ։ Պելճն ամենայն պարզութեամբ անձնատուր կ'ըլլայ իւր սեւ պահապաններուն։ Երկու օր ետքն Անգլիացին կը լսէ թէ Պրիւէն և Լիբբէնս գլխատուեր են սեւերուն կողմէ, որք կտրուած գլուխները ձողի վրայ անցեր ի ցոյց դրեր են, որպէս զի Եւրոպացիք այն կողմերէն չանցնին։ Տը Պրիւէնի անձնուիրութիւնն ի սէր բարեկամութեան՝ ամենէն գեղեցիկ ձիրքերէն մին է զոր կրնայ մարդկութիւնն ի հանդէս բերել վայրենի ազգերուն մէջ անգամ։

ՀՆՏԱԽՏԸ ԵՒՐՈՊԱ. — Հնտախտի սաստիկ համաճարակ մը ծագեցաւ ի Պաւէժ, Ստորին Արլեանց ֆրանսական գաւառին մէջ, 800 հոգինոց գիւղ մը։ Մէկ օրուան մէջ 30 անձինք վարակուեցան և 13ը մեռան։ Գիւղը բոլորովին մեկուսացուցին։ Ի Պրեստ մէկ օրուան մէջ չորս հոգի մեռաւ, և ի Լուաս կամֆինկներու հաշակաւոր ոխտացնութիւնն արգիլուեցաւ տեղւոյն զեղքապահական խորհրդոյն հրամանաւ։

— Կ. Պոլսէ Թուֆէի թղթակիցը կը հեռագրէ Սեպտ. 3/15 թուով թէ Սկիւտարի Ցիմարանոցին մէջ պատահած դէպքերն իրօք ախտական հնտախտ են, բայց բուն իսկ քաղաքին մէջ այն համաճարակին գոյութիւնը չէ ստուգուած։ Մեռելոց համեմատութիւնն ալ այս պահուս սովորականէն աւելի չէ Կ. Պոլսոյ մէջ։

ՌՈՒՍԻԱ. — Ռուսիա պէտք ունի նաւային կայանի մը, Հնդկային Ովկիանոսէն ինչուան Խաղաղական Ովկիանոս կարեւոր կէտի մը վրայ, որպէս զի իւր նաւերն ածուխ կարենան առնուլ և ի հարկին նորոգուիլ։ Ֆրանսա առաջարկեր է Օպոքի գաղթավայրը և Թօնքինի մէջ Սայկոնի նաւահանգիստը, բայց Ռուսիա սակայն չէ ընդուներ։

Պ. ՔՐԻՍՊԻ յոյս ունի նորէն վարչապետ ըլլալու Իտալիոյ մէջ։ Սիկիլիոյ մէջ յաղթական պտոյտ մը կ'ընէ, ամեն տեղ լաւ ընդունելութիւն վայելելով։ Ի Նաբոլի, եռանդագին ընդունելութիւն մը կը պատրաստեն իւր բարեկամք։ Բայց միւս կողմէ կ'ըսուի թէ զՊ. Քրիսպի յիշխանութիւն բերելէն աւելի մեծ գործ մ'ունի Խորհրդարանն, որ է Իտալիոյ դանձային կացութիւնը բարւոքել, որ տարուէ տարի կը վատթարանայ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ մէջ ավրող անտեսական տագնապն ընդհանրապէս վերագրուած էր (Ա.) Մաքսապաշտ քաղաքականութեան, և (Բ.) Արծաթապաշտ քաղաքականութեան։ Արծաթի վերաբերեալ օրէնքները Խորհրդարանը ջնջած ըլլալով, այժմ կը սպասուի մաքսային չափաւորման մը։

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌ. — Եաքուցքի (Սիպերիա) ռուս եպիսկոպոսը կը ծանուցանէ թէ Բեւեռային Ծովուն կողմն հովուական պտոյտ մ'ըրած պահուն, տեսաւ Պառօն Թոլի անօրէնութեան տակ գտնուող ռուսական բեւեռային արշաւախումբն, որ Անապարի կողմը կ'երթայ շուներով։ Այս ռուսք պէտք եղած շուներն և այլ պաշարներ առած են Նովոկիրսքի Տքթ. Նանսէնի անօրէնութեան տակ գտնուող արշաւախմբին, որ աւելի կոր քան երկայն շոգենաւով մը կը փութէ դէպ ի Բեւեռ, և այս հիւսիսային շուները պիտի գործածէ՝ սառոյցակոյտերու վրայ բոլորներով պաշարներ կազմակերպելու համար։ Ըստ վերջին լրոյ, Տքթ. Նանսէնի շոգենաւն յաջողութեամբ անցած է սառոյցակոյտերուն մէջէն և [illegible] կ'ընթանայ դէպ ի Բեւեռային Ծով։

ԱՓԻՈՆ ԾԽՈՂՆԵՐԸ. — Պոմպայի մէջ 6—700 ափիոն ծխողներ յանկարծ զրկուեցան իրենց սովորական զուարճութենէն։ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովը, 1891 ապրիլ ամսոյ նիստերէն միոյն մէջ Սըր Ճօն Բիզի առաջարկին համեմատ, Հնդիկ կառավարութիւնն հրամայեց որ Պոմպայի մէջ գտնուող ափիոն ծխելու յատկացեալ օրճարանք փակուին։ Փակման հետեւեալ օրն, երազուն աչքերով բնիկներու մեծ բազմութիւն մը մաքսատուն երթալով, ուզեց տեսնուիլ տեսուչ Պ. Քամփպէլի հետ։ Պատասխանուեցաւ որ իրենց խնդիրը գրաւոր մատուցանեն։ Սպասեցին, և երբ Պ. Քամփպէլ դուրս ելաւ, լալագին աղաչեցին սպասեցին որ ետ առնու փակման հրամանն։ Իրենց մէջէն ամենէն ծերերը կ'ըսէին հառաչանօք, յորդ արտասուք թափելով. «Ի՞նչ կ'ուզէք մեր ափիոնէն. աշխարհի վրայ մէկ այդ հա-

---

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (37)

ԺԻՒԼ ԼԵՌՄԻՆԱ

ԲԱՐԻԶԻ ԳԱՅԼԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Բայց անոր վրայ տիրածին պէս ուժաթափութենէ մը, ետք քունը երբեք թեթեւ չըլլար։ Զգայարանները, նորէն շարժման սկսելով, պէտք է խաղան իրենց խաղը, եթէ կարելի է այսպէս ըսել։ Միտքն հանգըստանալու է... Մարսիալ, վերկենդանացած, ստիպուեցաւ հնազանդիլ այս օրէնքին։ Զգաց որ նոր ուժ մը կը խուժէ իր սիրտը, կը տաքցունէ կուրծքը, ու ելաւ նստաւ։ Նոյն պահուն դուռը բացուեցաւ, և Լամալու, Բասթինեօն, երեւցաւ։ Պատուական մարդը դրան միւս կողմէն կը դիտէր։ Գիտէր թէ վերկենդանացումը մօտ էր, և հոն գտնուիլ կուզէր ի հարկին։ Եթէ կացութիւնը հանդիսաւոր չըլլար, կատակերգական պիտի ըլլար։ Ոչինչ աւելի տարօրինակ քան Մարսիալի նայուածքը՝ նախկին բանտապահին պարկեշտ երեսին վրայ սեւեռուած։ Լամալու կը ժպտէր։ Մարսիալ գրեթէ սոսկում կը զգար։ Շուրթերուն վրայ եկող առաջին բառն հարիւր անգամ կրկնուած է ամէն ողբերգութեան և կատակերգութեան մէջ։ Այս բառը կացութեան ալլէնէրէն իսկ դուրս կ'ելլէ.

—Ո՞ւր եմ, ըսաւ Մարսիալ։

Կարծես թէ Բասթինեօ չիմացաւ այս հարցումը, վասնզի ինքն ալ սա հարցումն ուղղեց.

—Ի՞նչպէս էք։

—Չեմ գիտեր, մրմնջեց Մարսիալ։ Ցաւագին խոնջէնք մը կը զգամ...

—Որ անմիջապէս պիտի անցնի... Արդարեւ երկար ճամբորդութիւն մը ըրիք...

—Ե՞ս։

—Պա՛հ, մոռցա՞ք։

—Ի՞նչ ըսել կուզէք։

—Ուրեմն չէ՞ք յիշեր թէ ի՞նչ կ'ընէիք այս գիշեր ժամը մէկին երկուքին ատենները։

Մարսիալ գլուխը ձեռներուն մէջ ձգեց։ Տարօրինակ բան. իր յիշողութիւնն ամփոփելու կը ստիպուէր, վասնզի իր սարսուած միտքը տարտամ լոյսեր միայն կուտար իրեն։ Յանկարծ սարսռաց։

—Մեռնի՜լ... գոչեց։ Այո, մեռնիլ կուզէի։

Բուռն ճիգով մը ելաւ կայնեցաւ։

—Եւ ի՞նչ իրաւունքով ստիպեցիք զիս ապրելու, ըսաւ յուսահատ ցասման շեշտով մը։

—Հիմա կ'իմանաք, ըսաւ Լամալու։

Այս մարդուն հանդարտութիւնը կը գերագրգռէր Մարսիալի բորբոքումը։ Այս պահուս, ամբողջ անցեալը միտքին կը ներկայանար, իր վիշտերով, իր տանջանքներով։ Անկողինէն վար նետուեցաւ։

—Մեկնիլ կուզե՛մ, ըսաւ։ Ճամբայ տուէք ինծ։

Լամալու անոր առջեւը կը կենար, անշարժ և ժպտաշուրթն։

—Իմ բարի պարոնս, յարեց իր սովորական պաղարիւնով, երկու բան հարցուցիք ինծ, այն է—ո՛ւր էք, երկրորդ—թէ ի՞նչ իրաւունքով ազատեր են ձեզ... Արդ, հիմակ առանց պատասխանին սպասելու կուզէք փախչիլ։

Մարսիալ, ոտքի կեցած, չորս կողմը կը պտըտցունէր իր աչուըները։ Պատերը մերկ էին. սենեակը վանական պարզութիւն մը ունէր։ Ոչ նշան մը չէր լուսաւորեր իր տգիտութիւնը։ Եւ յանկարծ հետաքրքրութիւն մը կը զգար որ երթալով կ'աճէր։ Արդարեւ, երիտասարդութիւնը շուտով կը յուսայ ինչպէս և կը յուսահատի։ Այն տարիքին մէջ, ամեն բան չափազանց է, և քսան տարեկան երիտասարդ մը մահուան կը վազէ այն բորբոքումով որով կեանքին կը փարի։ Ամեն տպաւորութիւն կը բազմապատկի երիտասարդական զօրութենէն իսկ։ Աւասիկ, Լամալուի վերջին խօսքերը ուրիշ հանգամանք մը տուած էին Մարսիալի մտածումներուն։ Զինք շրջապատող գաղտնիքին թափանցելու փափագով համակուած էր։

—Էհ՛ ուրեմն, պատասխանեցէք, ըսաւ մեկենիմէկ։

—Ո՛հ, ատիկա իմ գործս չէ։

—Ուրեմն ո՞վ էք դուք։

—Ես բան մը չեմ։

—Դուք չէ՞ք զիս ազատողը։

—Ամենեւին... հոս բերին ձեզի. ընդունեցի ձեզ և խնամեցի... այսչափ։

—Բայց ուրեմն ո՞վ ազատեց զիս մահուընէ։

—Այո կամ ոչ, գիտնա՞լ կուզէք։

—Անշուշտ...

—Ուրեմն, փոխանակ փախչելու որպէս զի նոր լոգանք մը փորձէք, ինծի մտիկ ընելու է։

—Կը սպասեմ...

—Նախ, հագուեցէք... Աւասիկ ձեր հագուստները, չոր են... պիտի օգնեմ ձեզ։

Մարսիալ, իր խոհերուն մէջ թաղուած, տղու մը պէս կը թողուր որ Լամալու ուզածն ընէ։

—Հիմակ, ըսաւ Լամալու, անկեղծօրէն պատասխանեցէք... քաջութիւն ունի՞ք։

—Կը տարակուսի՞ք... երբ ուզեցի...

—Օ՛հ, անձնասպանութիւնը ապացոյց մը չի կրնար ըլլալ միշտ։

Եւ Լամալու տխրօրէն աւելցուց.

—Անանկներ կը ճանչնամ որ ապրելու քաջութիւնն ունեցած են... Ան աւելի տաժանելի է։

—Վերջապէս, ըսաւ Մարսիալ քիչ մը նեղացած այս բարոյականէն, միտքերնիդ բացատրեցէք. բանէ մը չեմ վախնար...

—Ենթադրեցէք սակայն թէ ա՛լ կենդանի չէք...

—Խե՛նդ էք... Ողջ եմ, ողջ առողջ...

—Բան մը որուն վրայ թերեւս տարակուսիք քիչ ետքը։ Վերջապէս, եթէ այդպէս ըլլար, եւ եթէ մինչ ինքզինքնիդ ազատուած կարծելով՝ իրապէս... մեռած ըլլայի՞ք։

Մարսիալ չկրցաւ ժպիտ մը զսպել.

—Տեսնենք, քաջս, անշուշտ կը կարծէք թէ տղու մը հետ կը խօսիք...

—Պիտի տեսնենք... Ասիկա պարտաւոր էի ըսել ձեզ... Արդ, եթէ մեռած ըլլայիք եւ ուրիշ մեռելներու դիմացը գըտնուէիք, չ՞պիտի վախնայիք։

—Ոչ։

—Ուրեմն թողէք որ ուզածս ընեմ։

Լամալու, մետաքսէ սեւ թաշկինակ մը առաւ եւ երիտասարդին մօտեցաւ։

—Ի՞նչ կ'ուզէք։

—Աչուըներդ կապել։

—Աւասիկ եզական պահանջում մը։

Մարսիալ այլ եւս չէր գիտեր ի՛նչ մտածելիքը. զարմացած էր և գրեթէ սրտնեղած։ Սակայն համակերպեցաւ։

—Կապեցէ՛ք, ըսաւ։

Եւ ճակատը կարկառեց։ Լամալու թաշկինակը կապեց անոր աչուըներուն. յետոյ, բռնելով ձեռքէն, դուրս հանեց զայն սենեկէն։ Վերնադաւթակն հատնելով զսպանակ մը մղեց, և պատին մէջ ծածկուած դուռ մը բացուեցաւ քարէ սանդուխի մը վրայ ուր մեղմիւ հրեց Մարսիալը։ Ցուրտ, գրեթէ սառուցիկ տպաւորութիւն մը զգաց երիտասարդը, որ, բընազդական շարժումով մը, կեցաւ յանկարծ։

—Դեռ ժամանակ է ետ կենալու, ըսաւ Լամալու, որուն ձայնը՝ արձագանգէն խաշրնալով՝ տարօրինակ հնչականութիւն մը առաւ։

Մարսիալ ափլոցաւ իր վրայ տիրող տարօրինակ զգայութեան դէմ և իջաւ սանդուխէն։ Քսան աստիճաններէ ետք, Լամալու ուրիշ դուռ մըն ալ բացաւ, և Մարսիալ, աչուըները միշտ կապուած, ընդարձակ սրահին մէջ գտնուեցաւ. պահ մը լըռութիւն տիրեց։ Մարսիալ առանձին կարծեց ինքզինքը։ Անշարժ, անբացատրելի յուզման մը ենթակայ էր, որ երթալով կ'աճէր։ Վերջապէս, ձայն մը բարձրացաւ։ Պ. տը Պեռնէյինն էր։

—Մարսիալ, ըսաւ, հանեցէք ձեր աչքերը գոցող կապը և նայեցէք։

Երիտասարդը անմիջապէս չպատասխանեց։ Առման կրկնեց իր խօսքերը։ Մարսիալ սարսռաց իբր թէ խորունկ քունէ մը արթնցած ըլլար, ճակտին տարաւ ձեռքերը։ Աչակապն ինկաւ։ Զարմացման, գրեթէ անձկութեան աղաղակ մը խուսափեցաւ կուրծքէն։ Ինչպէս ըսինք, տեղն ուր առաջնորդուած էր, տարօրինակ գըրեթէ մասցածին երեւոյթ մը կ'ընծայէր։ Այն կէտէն ուր կը գտնուէր երիտասարդը, սեղանը և անոր շուրջ գտնուողները տեսակ մը տարտամ ստուերի մէջ կը կորսուէին, որ այլանդակ ցցուածք մը կուտար անոնց։ Այս սրահը, իր սեւ ու անփայլ պատերով, իր արծաթէ ցցուակներով, սպիտակ և տժգոյն լոյսէ լամպարներով, կը նմանէր այն գետնադամբաններէ մէկուն ուր կը կարծուի լսել մեռելներուն խուլ հեծեծանքները։ Ցիրաւի, Մարսիալ, որուն ականջներուն մէջ կը հնչէին տակաւին Լամալուին վերջին տարօրինակ խօսքերը, կը հարցունէր ինքնին թէ ո՞ղջ էր, և թէ անձնասպան չէ՞ր եղած։ Հոն կը մնար, քարացած, աչքերը սեւեռուն, ջանալով իրերն որոշել, տեսակ մը ուղեղային քնածութեամբ համակ, որ կ'աւելցունէր այս մահասարսուռ տեսլոյն խորհրդաւոր հանգամանքը։ Առմանի ձայնը նորէն լսուեցաւ։

(Շարունակելի)

ճոյքը միացած էր մեղ, և ո՞ր ալ չատ տեսար։» Աւելորդ է ըսել թէ Պ. Քամպել իւր կարգադրութիւնը չփոխեց։ Բայց այս դէպք գաղափար մը կուտայ թէ ափիոնամոլութիւնն ո՛րչափ ուժով կը տիրէ վարժուողներու մաքին ու սրտին։

ՌՈՒՍ ՋՐԱՀԱՒՈՐ ՄԸՆԿՂՄԱԾ. — Ռէվալէ (Պալթիկ ծով) Հելսինկֆորս (Ֆինլանտիոյ մայրաքաղաքը) երթալու համար ճամբայ ելած ռուսական Ռուսալկա զրահաւորէն և Թուչա թնդանօթակիր չոգենաւէն այս վերջինը միայն հասաւ, իսկ միւսն ընկղմեցաւ բուռն փոթորկի մը ժամանակ, իւր 150 նաւաստիներով և 10 սպայներով։ Ասիկա ռուսական նաւատորմին համար սուգ մ'է, ճիշդ այն պահուն ուր նոյն նաւատորմ հանդէսներու և խրախճանութեանց հրաւիրեալ է ի Թուլոն և ի Փարիզ։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ.—Ֆրանձ Եօզէֆ կայսր Վիքթորիա Թագուհւոյն երրորդ որդի Քոնոդի Դուքսը պետ կարգեց Հիւսար հեծելազօրաց Դ. գնդին։

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ բերկրութեամբ կ'ողջունէ հաչտ տրամադրութեանց վերահաստատումն ընդ մէջ Վիլհէլմ Բ.ի և Պիզմարք իշխանին։ Բայց ֆրանսական լրագիրք չեն կարծեր որ նախկին վարչապետը նորէն յիշխանութիւն դառնայ։

Պ. ՏԻՒՊԻՒԻ, իբրև նախարարապետ և ներքին գործոց նախարար, ստանձնած է վերին տնօրէնութիւնն այն պատրաստութեանց որք կը կատարուին ի պատիւ ռուս նաւատորմին։ Փարիզ քաղաքն 350,000 ֆր. պիտի ծախսէ, այն գումարէն զատ զոր ֆրանսական մամուլը կը հանգանակէ՝ հանդիսից ժողովրդային մասը կազմակերպելու համար։ Ֆրանսական մարտանաւ մ'ընդառաջ կ'երթայ ռուսական նաւախմբին, զոր թնդանօթաց արձակմամբ պիտի ողջունէ, և ռուսական նաւախումբը Թուլոնի նաւահանգիստը պիտի մտնէ՝ իւր ետեւ ունենալով Միջերկրականի բովանդակ ֆրանսական նաւատորմը։

ՀՆՏԱԽՏՆ Ի ՌՈՒՍԻԱ. —Սեպտ. 14—19, ի Փեթերսպուրկ, 206 վարակեալ, 81 մեռեալ։ Մոսքուայի և ուրիշ հինգ կուսակալութեանց մէջ, 3—9 Սեպտ., 2,372 վար. 965 մեռեալ։ Ուրիշ երկու կուսակալութեանց մէջ, 1,238 վար. 465 մեռեալ։ Միայն Բոտոլիոյ նահանգին մէջ օգոստ. 22էն 9 սեպտ., 2,262 վար. 777 մեռեալ։ Իսկ Մոսքուա քաղաքին մէջ միայն, 4 օրուան մէջ, 33 վար. 17 մեռեալ։

Ի ՊԵԼՃԻԱ. — Ամսոյս 12/24 ին Շարլըռուայի հանքագործներուն մէջ տասն անձինք բռնուեցան հնտախտէ։

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԻՒԼԷՅՄԱՆ Բ. — Փէշթայի լրագիրք կարեւոր լուր մը կուտան։ Պատմութիւնը կ'աւանդէր թէ Տիտիանոս (Տիցիան) հռչակաւոր պատկերհանն հանած էր Սուլթան Սիւլէյմանի իւղաներկ կենդանագիրը բնական մեծութեամբ, բայց կորած կը համարուէր այս գեղեցիկ արտադրութիւն անմահ արուեստագէտին։ Արդ, այս օրերս հնագիտական խուզարկութեան մը առթիւ Փէշթայի մէջ մաճառ կառավարութիւնը գտած է յիշեալ կենդանագիրն անեղծ վիճակի մէջ, և անմիջապէս պաշտօնական խնամքով և մեծաբանօք փոխադրել տուած է Ազգային մեծ Թանգարանն Հունգարիոյ մայրաքաղաքին։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիսեցիք ծանուցանէ թէ Նոր Հայրապետին օծման կրօնային արարողութիւնը յէջմիածին ըստ սովորութեան տեղի պիտի ունենայ Վարագայ Խաչին կիրակի օրը 26 Սեպտեմբեր։

Երուսաղեմայ Պատրիարք Ամեն. Տ. Յարութիւն Սրբազան Խաչի առաւօտուն Մայր եկեղեցւոյ կանանց դասուն մէջ բարեմաղթական աղօթքներ ըրաւ Վեհ. Սուլթանին արեւշատութեանը համար և յորդորներ կարդաց մայրերուն՝ որ իրենց զաւակները մատաղ հասակէն վարժեցնեն աղօթել Վեհ. Սուլթանին համար։

Երեկոյին, Ն. Ամենապատուութիւն նախագահեց արարողութեանց Մայր եկեղեցւոյ տաճարին մէջ, ուր խուռն բազմութիւն կար և քարոզ խօսելով ըսաւ թէ Աստուածային շնորհ մըն է որ Երուսաղեմի հայերը դարերէ ի վեր կը վայելեն օսմանեան հովանւոյն ներքև, թէ կայս. կառավարութիւնը կը պաշտպանէ Երուսաղեմի Հայոց կրօնական շահերը և հետեւաբար Հայոց պարտականութիւնն է գիշեր և ցերեկ աղօթել Վեհ. Սուլթանին կենացը և օսմ. կայսրութեան պահպանմանը։

Տիարպէքիրի Առաջնորդարանը հաղորդած է ի Պատրիարքարան թէ Արղընիի բարձրահայեաց Ս. Աստուածածնոյ վանքը օրէ օր կ'անշքանայ և քայքայման վիճակի հասած է։ Ըստ որոշման Խառն ժողովոյ, Պատրիարքարանը բացատրութիւն պահանջեց Փափազեան Տ. Յովհաննէս վարդապետէն և միանգամայն յանձնարարեց թէ իրեն և թէ Տիարպէքիրի գաւառական վարչութեան՝ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուլ այդ վանքը կործանման վիճակէն փրկելու համար։

Քաղաքական ժողովը վաղը ի նիստ պիտի գումարի Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ։ Նոյնպէս Ուսումնական և Տնտեսական խորհուրդները։

Ներքին լուրեր

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ.— Պետական Խորհրդոյ անդամ անուանեցաւ Վասիլաքի Միւզիւրիս պէյ։

Բաղէշի հինգ գաւառին կառավարիչ անուանեցաւ Իպրահիմ Քեամիլ փաշա, նախկին կառավարիչ Հատէյտաի։

Կինճ գաւառին Նաիպ անուանեալ Ալի Րիզա էֆէնտի, շրջանաւարտ Նաիպներու վարժարանին։

Իւլայի առաջին աստիճան տրուեցաւ Էնկիւրիի նահանգին Տէֆթէրտար Մուսթաֆա Թէվֆիգ էֆէնտիին։

Իւլայի երկրորդ աստիճան՝ Ադրիանուպոլսոյ նահանգին կուսակալի օգնական Հազիմ էֆէնտիի, Սպարապետի Դրան առաջին արկղակալ Հաճի Մեհմէտ էֆէնտիի եւ Պրիւսէլի օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար Ալէքօ պէյի։

Սանիյէի երկրորդ աստիճան՝ Կէյվէի գայմագամ Մեհմէտ Խալիս էֆէնտիի, Պելկրատի օսմանեան դեսպանատան երրորդ քարտուղար Ֆէթհի պէյի և Կ. Պոլսոյ Արուեստահանդէսին ճարտարապետ տ'Առոնքօ էֆէնտիի։

Խնամքի նախարարութեան Պէյթիւլմալի Գասսամ անուանեցաւ Ճէմիլ էֆէնտի, նախորդ առաջին քարտուղար Թէտգիգաթը Շէրիյէի ժողովին։

Նոյն ժողովոյ անդամ անուանեցաւ Զիհտի էֆէնտի, նախորդ Գասսամ Պէյթիւլմալի Խնամքի նախարարութեան։

Առաջին կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Արտաքին գործոց նախարարութեան Մէքթուպճի Մունիր պէյի։

Երկրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Սելանիկի Նաիպ Աթաուլլահ էֆէնտիի։

Երրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Շէյխիւլ-Իսլամի Դրան վիճակագրութեանց դիւանին տնօրէն Շէրիֆ Բէյզի պէյի եւ Հալէպի Նաիպ Մէքքի պէյի։

Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Էնկիւրիի նահանգին վերաքննիչ ատենի պատժական ճիւղին նախագահ Հիլմի պէյի և ընդհանուր դատախազ Արիֆ պէյի։

Երրորդ կարգի Մէճիտիյէ՝ Ադրիանուպոլսոյ նահանգին կուսակալի օգնական Հազիմ պէյի և մայրաքաղաքիս իրաւական փոխ-հիւպատոս Պ. Սքանիկլիի։

Չորրորդ կարգի Օսմանիյէ՝ Կ. Պոլսոյ Արուեստահանդէսին ճարտարապետ տ'Առոնքօ էֆէնտիի և Պրուսայի նահանգին հեռագրական ու թղթատարական տնօրէն Օսման պէյի։

ԻՄԹԻԱԶԻ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ. — Վեհ. Սուլթանը գնահատելով Սպարապետ Բարձր. Րիզա փաշայի բարւոք և արդիւնաւոր ծառայութիւնները, բարեհաճած է շնորհել Իմթիազի ականաւոր պատուանշանը։

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ.—(Պաշտօնական Ցեկոյց) Ուրբաթ ժամ 7 էն մինչեւ շաբաթ ժամ 7, հիւանդանոցին մէջ դէպք ու մահ չէ պատահած։ Արդէն ծանուցուածներէն զատ երկու մարդեր ալ առողջացած են։ Ուրիշ կողմերու մէջ նոր դէպք չէ պատահած։ Սկիւտարի հիւանդանոցին մէջ գտնուած վարակեալներէ մին մեռած է։ Այլ և այլ տեղերու հիւանդներէն երեք մարդեր առողջացած են և միւս հիւանդներուն առողջական վիճակը գոհացուցիչ է։

—Շաբաթ ժամ 7 էն մինչեւ կիրակի ժամ 7, հիւանդանոցին մէջ նոր դէպք չէ պատահած։ Առաջուան բռնուածներէն մարդ մը մեռած է։ Արդէն ծանուցուածներէն զատ հինգ մարդեր առողջացած են։ Ուրիշ կողմերու մէջ նոր դէպք ու մահ չէ պատահած։ Հիւանդներու առողջական վիճակը գոհացուցիչ է։

—Կիրակի ժամ 7 էն մինչեւ երկուշաբթի ժամ 7, հիւանդանոցին մէջ նոր դէպք չէ պատահած։ Առաջուան բռնուածներէն մարդ մը մեռած է։ Սկիւտարի կողմը երկու դէպքեր պատահած են և ի Բերա՝ մէկ դէպք։ Ասոնցմէ մին մեռած է։ Առաջուան հիւանդներուն առողջական վիճակը գոհացուցիչ է։

Ի ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ.—Ներքին գործոց նախարար Վսեմ. Խալիլ Րիֆաթ փաշա և Քաղաքապետ Վսեմ. Րըտվան փաշա երէկ կայս. պալատ երթալով ստացան Վեհ. Սուլթանի հրամանները։

Ի Բ. ԴՈՒՌՆ.— Վիէննայի օսմանեան դեսպան Վսեմ. Զիեա փաշա երէկ Բ. Դուռն երթալով տեսակցեցաւ Արտաքին գործոց Վսեմ. Նախարարին և Վսեմ. խորհրդականին հետ։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ. — Իզմիրի մէջ սեպտեմբեր 12 ին մէկ հիւանդ մը տեսնուած է։ Հին ու նոր հիւանդներէն մահ չէ պատահած։ Սեպտեմբեր 11 ին Տէնիզլիի մէջ երեք անձեր վարակուելով, ասոնցմէ մին մեռած է։

—Պաղտատի մէջ սեպտեմբեր 11 էն 12, քօլէրաէ երկու մահ։ Սեպտեմբեր 10 էն 11, Հըլէի մէջ վեց մահեր պատահած են։

—Սեպտեմբեր 3 էն 6, Շամբէի մէջ (Պասրա) մարդ մը վարակուեր, սակայն ապաքիներ է։ Սեպտեմբեր 11 էն 12, Պասրաի մէջ քօլէրայի դէպք չէ պատահած։

ՔԱՐԱՆԹԻՆԱՆԵՐԸ. — Առողջապահական վարչութիւնն հետեւեալ երկու շրջաբերական—հեռագրերն ուղղած է քարանթինայի կայաններուն.

«Միջերկրականի ֆրանսական ծովեզրէն եկող նաւերուն համար հաստատուած երեքօրեայ քարանթինան ջնջուելով՝ անոր տեղ սեպտ. 11էն հաստատուած է բժշկական խիստ այցելութիւն որ պիտի կատարուի առողջապահական բժիշկ գտնուած նաւահանգիստի մը մէջ։ Սոյն անօրինութիւնը գործադրելի է նաև Մոնաքօէն եկող նաւերուն համար։

«—Նիքօլայէֆի նաւահանգիստէն եկող նաւերուն համար հաստատուած տասնօրեայ քարանթինան սեպտ. 11էն սկսեալ իջուցուած է հինգ օրուան և պիտի մաքրուի Սինօպի կամ Գավաքի մաքրանոցին մէջ։»

Ընդհ. Քննիչ Տօքթ. Բօզնէ

13/25 սեպտ. 93

ՏՕՔԹ. ՇԱՆԹՄԷՍ այս առաւօտ մայրաքաղաքս հասաւ Մեսաժըրիի Էօժէնի շոգենաւով։ Քաղաքապետութեան կողմէ պաշտօն յանձնուած է Տօքթ. Մարկօսօֆի՝ ընդ առաջ երթալ ֆրանսացի գիտնականին և առաջնորդել զինքն ի Բերա, Օթէլ-Ռուայեալ, ուր պիտի բնակի։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ կառավարութիւնն որոշած է որ յետ այսորիկ ռուսական հպատակ չեղող անձինք չպաշտօնավարեն ռուսական հիւպատոսարանաց մէջ։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ.—Ֆրանսական կառավարութիւնը Պօռթոլէյէնէ երրորդ աստիճանը նուիրած է Երուսաղեմայ կառավարիչ Իպրահիմ փաշայի։ Կայս. իրատէ մը արտօնած է այդ պատուանշանի գործածութիւնը։

ՄԱԼԻՅԷԻ մէջ երէկ յանձնաժողով մը ի նիստ գումարուեցաւ ընդ նախագահութեամբ նախարար Վսեմ. Նազիֆ փաշայի և ելմտական խնդրոց վրայ խորհրդակցութիւններ կատարեց։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺՔ.— Սեպտեմբեր 12ի գիշերը Պարբերդի մէջ երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը զգացուեր է, սակայն վնաս մը չէ պատահած։

Սեպտեմբեր 11ին Մանասըրի Կէօրիճէ գաւառին մէջ երկրաշարժի ցնցմունք զգացուեր են։ Մանասըրի կուսակալութիւնը հանգանակութեամբ ձեռնարկած է Կէօրիճէի երկրաշարժէն վնասելոց օգնելու համար։ Այդ առթիւ 25,000 ղրուշի նպաստի տոմսակներ շրջաբերութեան հանուած են։

ՏԷՐՍԻՄԻ մէջ Խամոլ անուն աւազակ մը ձերբակալուած է, որ տասը տարի առաջ ոստիկան-զինուորաց տասնապետ Րէշիտն սպաննողներէն մին է։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ շրջանակաց համար 50 հատ նոր ձեւ սայլեր պիտի շինուին հանրային մաքրութեան ծառայելու համար։

ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ.—Կայս. Իրատէ մը հրամայած է յանձնաժողով մը կազմել օգնելու համար այն անձանց որք առողջապահական կանոնաց տեսակէտով չեն կարող հայթայթել իրենց ապրուստի միջոցները։

ԻԶՄԻՐԷՆ կը գրեն թէ Պալեօզեան Մատթէոս էֆէնտի ամէն օր երկու հարիւր յիսուն օխա հաց կը բաշխէ տեղւոյն աղքատաց։

ՍՊԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐ.— Քաղաքապետութիւնը նկատողութեան առած է մայրաքաղաքիս ու արուարձանաց մէջ գտնուած սպանդանոցները քաղաքէն դուրս փոխադրելու խնդիրը։ Մէկ քանի յանձնառուներ Քաղաքապետութեան դիմած են փոխադրութեան գործողութիւնները կատարելու համար։

ԱՐԿԱԾՔ.—Երէկ ի Ղալաթիա Բէրչէմպէ-Բազար մաս առ մաս վար առնուելու վրայ եղող շէնք մը յանկարծ փլչելով Մչեցի Յովհաննէս անուն գործաւոր մը փլատակաց տակ մնաց, սակայն անմիջական օգնութեանց շնորհիւ ազատուեցաւ։ Յովհաննէս գլխէն ու մէջքէն վիրաւորուած էր։

—Ղալաթիա, Գարաքէօյի կամուրջին մօտ գտնուող Ֆիլիպի ճաշարանին (Էլ-Ջէնիօ) ցեղունէն մաս մը փլաւ շաբաթ օրը, բարեբաղդաբար առանց մարդու վնաս պատճառելու։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ Պարտուց վարչութիւնը որոշած էր երեք ընդհ. քննիչներ կարգել։ Վարչութեան քարտուղար Պ. Եօաքիմ Վիոլէ՝ քննչութեան այդ երեք պաշտօններէ մէկուն կոչուած է և առաջիկայ շաբթու կը մեկնի ի Փոքր-Ասիա։

ԹՈՒՐՔԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ.—Քօռռիէ տը Զմիռն լրագիրը հետեւեալը կը գրէ այս առեւտուրի մասին. «Այս պահուս, քառասունըվեց խաներու մէջ՝ իբր տասն հազար գործաւորք զբաղած են չոր թուզի պատրաստութեան։ Այս աշխատութիւն միմիայն եւրոպական հրապարակներուն և Աւստրալիոյ համար կը կատարուի։ Ուստի հաւանական չէ որ երկար տեւէ։ Մեր սպառմանց համար պէտք ունինք Միացեալ Նահանգաց և Քանատայի, առանց որոց չենք գիտեր թ'ինչպէս պիտի կրնանք նահանգիս ներսերը գտնուած թուզերը ձեռքէ հանել։ Այս տարի, օրինակի համար, հազիւ ինը հազար բեռ հասաւ քաղաքս, մինչ նախորդ տարւոյ այս ժամանակամիջոցին 40,000 բեռ կը վաճառուէր։ Կարելի չէ՞ արդեօք, հիմա մանաւանդ որ համաճարակն անհետանալու վրայ է, վերջին փորձ մը ընել Վաշինկթընի կառավարութեան մօտ, մեր թուզերուն յԱմերիկա ներմուծման դէմ դըրուած արգելքը բառնալու համար։ Եթէ ամերիկեան հրապարակները չի բացուին մեր առջեւ, չենք գիտեր թէ ի՛նչպէս պիտի սպառենք մեր թուզերը։»

ՄԱՀԱՑՈՒՅՑ. — Բժշկական-Դեղագործական Թերթը կը հրատարակէ յուլիս ամսուան մէջ ի Կ. Պոլիս պատահած մահերու վիճակագիրը.

	այր	կին
Իսլամ	206	232
Քրիստոնեայ	186	141
Հրեայ	27	16
	419	389

համագումար 808 մահ, որոց 5ը ծաղկախտէ։ 1892 տարւոյ միեւնոյն ամսուան մահերու թիւն է 831 (որոց 6ը ծաղկախտէ) որ ըսել է թէ այս տարուան յուլիսին 23 մահ պակաս պատահած է։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ Նամակատան հաշիւները քննելու համար կազմեալ յանձնաժողովն իւր պաշտօնն աւարտելով տեղեկագիր մը մատուցած է հեռագրական և թղթատարական վերատեսչութեան։ Տեղեկագիրը յանձնուեր է նոյն վերատեսչութեան վարչական ժողովին։ Նոյն նամակատան տնօրէն Բէթաչի էֆէնտի և արկղակալ ու հաշուակալութեան քարտուղար Ճէմալ պէյ երէկ վարչական ժողովին ներկայացան եւ իրենցմէ բացատրութիւններ պահանջուեցան։

ԳԵՐԵԱՑ առեւտուրին ջնջման համար Պրուսէլի հակագերվաճառական համաժողովին որոշումներն օսմ. ջուրերուն մէջ գործադրել տալու համար կանոնագիր մը պատրաստելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովն որ կը գումարուէր Մէսռուտիյէ զրահաւորին մէջ, աւարտեր է իր աշխատութիւնները։ Պատրաստուած կանոնագիրը կը բաղկանայ 49 յօդուածէ և յաւելուածէ մը որ կը պարունակէ ձեռնհաս իշխանութեանց տրուելիք հրահանգներն ի մասին անոր գործադրութեան։ Այս կանոնագիր յանձնուած է ծովային խորհրդոյ քննութեան։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ կուսակալութեան թարգման կարգուած է Նազմի պէյ։

ԱՑԱՄԱՎՐԱՅԻ օսմանեան հիւպատոս Միքէ էֆէնտի Փէչտիմալճեան երէկ մայրաքաղաքս ժամանեց արձակուրդով։

ԳՍՐԱՄՈՒՍԱԼԻ թաղապետական բժիշկ կարգուած է քաղաքային բժշկական վարժարանի շրջանաւարտներէն Տօքթ. Գէորգ էֆէնտի։

ՔԱՐԲԵՐԴԻ կուսակալ Էնիս փաշա ի մօտոյ Մալաթիա պիտի երթայ երկրաշարժէ վնասելոց բաշխելու համար հաւաքեալ նըպաստներն և շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին տեղաւորելու համար այն վնասեալներն, որք բնակարան մը չեն կրցած գտնել։

ՏՕՔԹ. ՍԹԷՅՑՏԱԽՆԷՐ, Վիէննայի երեւելի բրոֆէսօրներէ մին, որ մայրաքաղաքս կը գտնուի, արտօնութիւն խնդրած և ստացած է՝ գիտական խուզարկութիւններ կատարել Տէրքօսի լճին շրջակայքը։

ԿԱՐՍԻ օսմ. նոյընտիր դեր-հիւպատոս Րաղըպ պէյ կիրակի օրը իր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ դեսպանատան գործակատար Պ. տը լա Պուլինէռ իր կնոջ և քանի մը բարեկամներու հետ Բէգրէէլ պահականաւով Մուտանիա ուղեւորեցաւ ուսկից պիտի երթան պտոյտ մը կատարել ի Պըրուսա։

ԻԶՄԻՐԻ շոգենաւային Համիտիյէ ընկերութիւնը արտօնութիւն խնդրած էր կայս. կառավարութենէն իր վարչական ժողովոյ անդամոց թիւը 20ի բարձրացունել։ Այս առաջարկ մերժուեր է։

ՊԷՐՈՒԹ.—Դամասկոսի շոգեչարժ թըրամուէի ընկերութիւնն եւ Դամասկոս-Հօրանի երկաթուղւոյ ընկերութիւնները միացած են։ Դամասկոս-Պիրէճիկ երկաթուղւոյ—որուն մենաշնորհը տրուած է Եուսուֆ Մութրան էֆէնտիի —ընկերութիւնն ալ որոշած է միանալ նոյն ընկերութեանց։ Այդ առթիւ պատրաստուած կանոնագիրը Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան կողմէ մատուցուած է Բ. Դրան, որ քըննուելու համար յանձնած է զայն Պետական Խորհրդոյ։

ՎԱՆԱՅ Պաշ Գալէի հեռագրական պաշտօնեայ Պէհճէթ էֆէնտի, կ'ըսէ Սաատէթ, ձեռնհաս իշխանութեան հրամանաւ դատաստանի պիտի ենթարկուի։

ԱՆՏԱՌԱՑ, հանքաց և երկրագործութեան նախարարութիւնը բարեփոխելու վրայ է տեսական ու գործնական երկրագործական Համիտիյէ վարժարանաց ուսմանց ծրագրերը։

ԱԹԷՆՔԻ ռուսական դեսպան Պ. Օնու ուրբաթ օրը մայրաքաղաքս հասաւ Ռուսիայէն և նոյն գիշերը մեկնեցաւ Քօլչէֆ պահականաւով ի Պիրէոն։ Պ. Օնու օրինական քարանթինան պիտի կրէ Տէլոս կղզին մէջ։

ՏՕՔԹ. ՄԱՀԷ որ քաղաքապետութեան մէջ գումարուող առողջապահական յանձնաժողովին անդամ կարգուած է, 2500 ղրշ. ամսաթոշակ պիտի ստանայ այդ պաշտօնին համար։

ՈՐՍԻ ԱՐԿԱԾ.—Անցեալ ուրբաթ օր եղերական դէպք մը պատահեցաւ Գարթալի մէջ, որսորդութեան մը պահուն։ Հալքիի նաւային վարժարանէն երեք երիտասարդ ուսանողներ Գարթալի շրջակաները գացած էին լորամարգի որսալու։ Երբ անոնցմէ մէկն որ փամփուշտներ դրած էր իր հրացանին մէջ, կը գոցէր հրացանը, մատները բլթակին մէջ անցնելով յանկամա քաշեցին զայն և հրացանին ամբողջ պարունակութիւնը գնաց զարնուեցաւ երիտասարդներէն մէկուն կռնակին։ Հէք ուսանողը գետին փռուեցաւ անկենդան։ Ակամայ մարդասպանն և իր միւս ընկերն ապուշ կտրելով հանդէպ այս դժբախտութեան, մտածեցին պահել դիակը թուփի մը տակ։ Պահ մը թափառելէ ետք ուշ ատեն Հալքի դարձան և երբ իրենց հարցուեցաւ թէ ի՛նչ էր եղած իրենց ընկերը, նախ խուսափողական պատասխաններ տուին և վերջապէս խոստովանեցան տխուր ճշմարտութիւնը։ Անմիջապէս հեռագրեր քաշուեցան Գարթալի իշխանութեանց և երիտասարդին ծնողացը։ Յաջորդ առտուն մինչև կէս օր խուզարկութիւններ կատարեցին և վերջապէս գտան դիակը։ Զոհին քովը կը գտնուէր իր հրացանը. գրպաններուն մէջէն րէվօլվեր մը և մէկ քանի թուղթեր ելան։ Հէք երիտասարդը 18 տարու էր։

ԿԵԱՆՔԷ ԶԶՈՒՈՂՆԵՐ.— Մէկ քանի օրուան մէջ անձնասպանութեան երկու լուրեր կուգան Գատըքէօյէն։ Երէկ առտու, Յակոբ էֆ. Մուրատեանի խոհարարը ինքզինքը կախեր է տանը պարտէզին մէջ։ Շարժառիթ. հէք մարդը տուն մը ունէր որ այրած էր Գատըքէօյի վերջին հրդեհին ժամանակ։ Այնքան սաստիկ վիշտ մը զգացած էր այս աղէտէն որ մտաւորական կարողութիւնն այլայլեր էր։ Մէկ քանի տղաքներ կը թողու։

Միւսն է ծանօթ երիտասարդ մը, Խաչիկ էֆ. Պըլտաճեան, որ անձնասպանութիւն փորձեր է իր տան մէջ, րեվօլվերի հարուած մը պարպելով կուրծքին, բայց, հազուադէպ բարեբախտութիւն, գնտակը մերժեր է ծակել այդ թարմ կուրծքը և չեղեր է իր ուղղութենէն։ Հաւանական էր որ երիտասարդը կրկնէր իր եղերական արարքը, եթէ տունին մէջ գտնուողները առաջին հարուածին պայթումը լսելով վրայ չը հասնէին և զէնքը չը խլէին Խաչիկ էֆէնտիի ձեռքէն։

ՀԵՌԱԳԻՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ

ՈՒԱՇԻՆԿԴԸՆ, 24 Սեպտ.—Նեվատայի արծաթաշատ նահանգին ներկայացուցիչներէն ծերակուտական Պ. Ստիւըրտ վաղը պիտի պարսաւէ վարչութիւնը՝ Շէրմանի օրէնքը քմահաճօրէն դադրեցնել տալուն համար, անտեսելով Խորհրդարանի իրաւունքն։ Այս առաջարկութեան բացատրութիւնն այն է որ արծաթի հանքատէրք կ'ուզեն արծաթի վրայ այժմեան վիճաբանութիւնը կարճ կապել։

ՊՕՎԷ.— Զինուորական հացկերոյթին մէջ Պ. Քառնօ բանախօսութեամբ մը ֆրանսական բանակին գովեստ ըրաւ, որ իւր զօրութեան գիտակցութիւնը տուած է Ֆրանսայի, ներշնչելով հանդարտութիւն և պաղարիւնութիւն։ Ֆրանսա, հաւատարիմ մնալով իւր բարեկամութեանց, զորս բերկրութեամբ կը տօնէ, կրնայ բարձրագլուխ հռչակել իւր խաղաղասիրութիւն, համոզուած թէ ապագայն կը պատկանի իմաստութեան և ուղղամտութեան։

ՎԻԷՆՆԱ.—Հանգուցեալ Պառոն Պաւէրի տեղ, հեծելոց զօրապետ Քրիկհամմըր, հրամատար Ա. զօրաբանակի, պատերազմական նախարար անուանեցաւ։

Սակարան

ՂԱԼԱԹԻԱ, 14 Սեպտեմբեր

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՑ		
3 ամիս Լոնտրայի վրայ		109 3/4
3 » Փարիզի »		23 —
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՔՕՆՍՕԼԻՏԷ		
Երէկ երեկոյ գոց. [Միաց. Դ. Սէրի]		24 03
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	24 03
Կէս օրին	»	24 03 1/2
Թանզիմաթը Օսմանիյէ երէկ երեկոյ		— —
» » ժամ 5ին		— —
ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ		
Փոխառութիւն	» Սէրի	54
»	» »	34
»	» »	25 05
ԲԱԺՆԵԹՈՒՂԹ		
Սօսիէթէ ժէնէրալ	Անգլ. Լր.	— —
Քրէտի Ժէնէրալ	» »	7 24
Պանք տը Քօնս.	»	3 —
Օսմ. Շանժ է վալէօր	» »	2 10
Րէժի	Օսմ. Ոսկի	16 24
Թրամուէյ	» »	582 1/2
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ	» »	310
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	88 25
Բաժնեթուղթ Լաւրիոնի		39
ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ		
Օսմանեան ոսկի	ղրշ.	100
20 ֆրանքնոց	»	87 17
Անգլիական ոսկի	»	110 08
Մարք [Գերմանական ոսկի]	»	107 18
Ըմբէրիալ	»	90 6
Քրիմից	»	51 15
Իուզլ. Թղթադրամ	»	8 73
Մեճ. արծաթ [տարբ.]	»	107 39
Մանր արծաթ	»	103
Մէթալիք	»	97
Թամփինէ	»	— —
Տոկոս Ղալաթիոյ Սակարանի	»	6

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

ՓԱՐԻԶ, 25 Սեպտեմբեր	
Ֆրանսական Ռանթ 3 %	98 27
» » 4 1/2 %	104 32
Օսմանեան քոնսօլիտէ Սէրի Դ.	22 07
Օսմ. մաքս. արժեթուղթ	— —
Բրիօրիթէ Թիւրք (1890)	— —
Օսմանեան Երկաթուղի	88 37
» Րէժիի բաժնեթուղթք	380
Պանք Օթօման	579 37
Քրէտի Լիօնէ	752
Իտալական Ռանթ 5 %	83 67
Եգիպտական միացեալ	515 93
Չէք Լոնտրայի վրայ	25 215
Օսմանիյէ Օսմանեան քոնսօլիտէ}	401 25
ԼՈՆՏՈՆ, 25 Սեպտեմբեր	
Անգլ. քոնսօլիտէ	98
Օսմ. » Սէրի Դ.	21 81
» » » Ա.	54
» » » Բ.	34
» » » Գ.	23
Օսմ. փոխառութիւն 1871	100 25
Փոխառութիւն 1877 (Տէֆանս Լոն)	97 75
Պանք Օթօման	13 06
Այտընի երկաթուղի	12 25
Դամասպայի երկաթուղի	12
Եգիպտական միացեալ (Իւնիֆիյէ)	101 75
» առանձ. (բրիվիլէժիէ) 1890	— —
Տօմանիալ (փոխառ. Ռոչիլտ)	103 25
Չիլլեանական 5 %	35 50
Փոխանակութիւն Փարիզի վրայ	25 436
ՊԵՐԼԻՆ, 25 Սեպտեմբեր	
Օսմանեան Երկաթուղի	84 70
Օսմ. Րէժի	190
Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	20 240
» Փարիզի	80 35

ԿՐԹԱԿԱՆ

ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ՝ ԶՔՄԵՂԱՆՔ

Հարցուցէք վարժարանաց տեսուչներու և հոգաբարձուաց և պիտի հաստատեն վերնագիրս. ակարներու միակ փաստը, երբ ուրիշ արդարացում չունին իրենց անկարողութիւնը ծածկելու, երբ քողը վեր կելլէ և խեղճութիւնը, տխուր խեղճութիւնը, մերկապարանոց ի յայտ կուգայ ի դատապարտութիւն կրթական պաշտօնէին։

Ընդունելով հանդերձ թէ մեր բոլոր դասագիրքեր տիպար և կատարեալ գործեր չեն և ունին իրենց մեծ և շօշափելի թերութիւնները, թէ մեր գրիչք շատ փութկոտ և յաւակնոտ են դասագիրք պատրաստելու, յաճախ հետեւելով եւրոպական բնագրի մը, առանց միջավայրին և տեղական պարագայները ի հաշիւ առնլու, ընդունելով թէ կեդրոնական Ուսումն. Խորհուրդը պատասխանատուութեան մեծ բաժին մը ունի, վաւերացնելով անխտիր ամէն դասագիրք և յանձնարարելով ի գործածութիւն վարժարանաց, սակայն այդ առարկութիւն շատ անզօր է արդարացնելու վիճակ մը՝ որ թերեւս ուսուցչի անկարողութիւնն է, և իրաւամբ մեր բազում ուսուցչաց կարողութիւնը եթէ երբեք տարակոյսի ներքև է, ամէն պարագայի մէջ անոնց փաստաբանական արժանիքը չ'ուրացուիր. և այսպիսեաց համար անգթաբար կառաջարկեմ թողուլ ուսուցչական ասպարէզն, ուր դժուարութեանց մատնուած են և դիմել այդ աշխարհիկ զբաղումին, ուր ամէն առարկութիւն կրնայ օրինաց ձեւ մը առնալ և չքմեղանքն է գիրքին։

Քննութեան կամ հաշուետուութեան օրերուն մէջ մանաւանդ, եթէ երբեք գտնուած էք աշակերտներու առջև որ ծառը մեծին ածական կուտան, որ 4×4ին=8 կըսեն, որ Բարիզը Անգլիոյ մայրաքաղաք կ'անուանեն, մեղաւորը միշտ դասագիրքն է, որ չունենալով ուղիղ և դիւրուսոյց մեթոտ, աշակերտաց շփոթութիւններ կը պատճառէ. իսկ դասատուն աշխատած է և վարձատրութիւն կը պահանջէ։

Լրագրաց սիւնակներու մէջ գուցէ այնչափ քննադատական գրուած չէ լինի դասագրքի մը վրայ որչափ վերջերս մեր ուսուցիչներու կողմէ մեծագոյն աղաղակաւ կը լինի։ Մէկը Տ. Ղեւոնդեանցի աշխարհաբար քերականութիւնը յոյժ ձգձգուած և անպէտ մանրամասնութեամբ լի կը գտնէ և անբաղդատելի կերպով լաւ կը հռչակէ Գարագաշեանինը՝ որով չէ դասախօսած նոյն տարին. ուրիշ մը Պօյաճեանի թուաբանութիւնը խակ և հակամանկավարժական կը նկատէ, պարծանօք յիշելով նախորդ ընթացքին, յորում Պօյաճեանի թուաբանութեամբ աշակերտները հիանալի հաշուագէտներ ըրած էր. սա՝ Ալանեանի և Մարգարեանի աշխարհագրութեանց բաղդատութիւնը կընէ և կը գտնէ գերակշիռ առաջինը զոր Ուսումնական Խորհուրդը մերժած էր ծրագրէն. և ի՛նչ հարկ մի առ մի թուել. մեր դասարանաց համար ամէն դասագիրք անկատար է, թերի է. համառօտ է, ընդարձակ է, բացատրութիւնք մութ են, աշակերտաց մարզողութեան անյարմար են, և այլն, և այլն։

Չենք նախապաշարուիր հեղինակի մը համբաւին վրայ, զայն իւր գործին կատարելութեան գրաւականը համարելով, Գարագաշեան, Տ. Ղեւոնդևանց և ուրիշ նշանաւոր գրչաց առջև յարգանօք կը խոնարհինք, սակայն «վարդապետն ասաց»ի չափ կոյր համակրութիւն ևս չենք կրնար ունենալ, այլ կընդունինք իրենց երկերն իբր լաւ գործեր, որք հետզհետէ մանկավարժական նորագոյն պահանջմանց համեմատ սրբագրուելով կրնան լաւագոյն լինել. իսկ աւելի մեծ հեղինակն և մեծագոյն հեղինակութիւնը կը հաւատանք նոյն ինքն ուսուցիչն, որ իւր խնամոց յանձնուած մանկանց հոգեբանական վիճակին համեմատ կրնայ բարեփոխել դասագիրքն և յուրն լաւ ու լաւն լաւագոյն ընել:

Սպասելով որ Կեդր. Ուսումնական Խորհուրդը դասագրոց այս խառնիճաղանճ խառնուրդէն մաղելով զատէ կարեւորն, լաւագոյնն և օգտակարն, և վերջնական ու պարտաւորիչ ծրագիր մը կազմէ ամէն միջավայրի յարմար, մենք խոնարհաբար խորհուրդ կուտանք մեր պատուարժան ուսուցչաց որ խստակալ ծրագրի և ընդունուած դասագրոց տառին ետեւէ չի հետեւելով, ոգին ուղեցոյց ունենան և իրենց մասնագիտութիւնը և փորձառութիւնը խառնելով հեղինակի ուղղութեանը հետ, գիտցնեն նպատակն ուր կը նայի ամէն դասագիրք, և յորում իսկ է իրենց պաշտօնն և ազգ. պարտաւորութիւն — արդիւնաւորութիւն աշակերտաց:

Ճարտար նուագածու մը կրնայ լաւ կամ միջակ եղանակ մը արտածել համեմատապէս թերի գործիէ մը, իսկ ամենէն ընտիր և անթերի քնարն համբակ ածողի մը մատներուն ներքեւ կը զօգանչէ. այսպէս թերի դասագիրք մը կարող և հմուտ դասատուի մը ձեռքին մէջ կրնայ օգտակար ըլլալ և հակադարձաբար: Մեր այս ներողամիտ յայտարարութիւնը ի հարկէ չը զեղծաներ մեր դասագիրք յօրինողներն, եթէ արդէն գիտակցութիւն ունին իրենց կատարած մեծ գործին, զի հոգիներ կը շինեն, սաղմին՝ մարմին, ոսկրին՝ միս տալ կոչուած են. փոքրիկ սխալ մը, զանցառութիւն մը եթէ չը դարմանուի կարող դասատուի ձեռօք, հարիւրաւորներու վնասաբեր կը լինի.

Կարին Գ. Լ.

ՀԻՆ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Մեզանում ևս վերջին տարիներս սկսել են ուշադրութիւն դարձնել մեր հին ձեռագիրների վրայ, և աշխատում են, որքան կարելի է, ազատել նրանց ոչնչանալուց: Հենց այդ պատճառով էլ այժմ բազմաթիւ ձեռագիրներ գտնւում են առանձին ապահով վիճակի մէջ: Շատ տեղերում արդէն եղած ձեռագրերը ցուցակագրել են և այժմ էլ ցուցակագրում են: Հենց օրինակ Նոր-Նախիջևանի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու ձեռագիրները, որոնց թիւը հասնում է մօտաւորապէս 150-ի, ցուցակագրել է Գ. Զավրիեանը:

Բացի վանքերում և եկեղեցիներում գտնուած ձեռագիրներից, բազմաթիւ ձեռագրեր գտնւում են և մասնաւոր մարդկանց մօտ, որոնք շատ անգամ այդ ձեռագիրների արժէքը չիմանալով, անուշադրութեան տուած կորստի են մատնում: Շատ ցանկալի կը լինէր, ի հարկէ, եթէ այդ մասնաւոր մարդիկը, որոնց մօտ գտնւում են ձեռագիրներ, լրագրութեան միջոցով յայտնէին, ձեռագրի բովանդակութեան մասին՝ թիւը, մեծութիւնը ևն. և եթէ իրենք չեն կարողանում այդ անել, թող յանձնեն առանձին հասկացող մարդու, որը, կարծում ենք, երբէք չի մերժիլ կատարելու այդպիսի մի օգտակար գործ: Ի հարկէ որքան լաւ բան կը լինէր, եթէ այդ գրչագիրները ուղարկուէին մեր ձեռագիրների կեդրոնը — Մայր Աթոռը, ուր նրանք առանձին ապահով վիճակի մէջ գտնուելով, կարող էին ծառայել բանասէրների հետաքրքրութեանը գոհացում տալու և թէ գուցէ օգուտ էլ բերէին, լուսաբանելով մեր գրականութեան մութ տեղերը:

Այստեղ, Ստաւրապոլում, Արժ. Հայր Բեկգիւլեանցի մօտ կան մի քանի ձեռագիրներ, ի միջի այլոց նրա մօտ է գտնւում և Ալամդարեան Յարութիւն վարդապետի կազմած բառարանը (ձեռագիր): Ես խնդրեցի նրանից, որ նա այդ ձեռագիրները մի քանի օր տայ ինձ, որպէս զի ցուցակագրեմ և յայտնեմ լրագրութեան միջոցով: Արժ. հայրը չմերժեց խնդիրքս և տուեց ձեռագիրներն ինձ ցուցակագրելու:

Ահա այդ ձեռագիրները.

Ա. Ժողովածու զանազան կտորների՝ Աւետարանից, Աստուածաշնչից և զանազան եկեղեցական գրքերից: 3½ վերշոկ երկարութեամբ և 2½ վ. լայնութեամբ: Թուականի համար ոչ մի յիշատակութիւն չկայ. սովորաբար յիշատակութիւնները լինում են գրքի վերջի երեսում՝ լինում են և առաջի երեսում. ձեռագրի առաջին երեսները թափթփած են, երևի յիշատակութիւն էլ առաջի երեսների հետ կորսուած: Վերջի երեսում մի մասնաւոր մարդու գրած այսպիսի յիշատակութիւն կայ. «Երեւանցի. «Մարգարի որդի տէր Յերեմիայ, սեւա«գլուխ օրհնուեցայ. ի վանս Գետարկել Ս. «Նշանին. ձեռամբ Յովհաննէս աստուածա«բան վարդապետին, որ ի տէր... (պատ«ռուած է) ի ծոյ եկեղեցւոյ պահեցէ. «մինչեւ ի խորին ծերութիւն անսասա«նելինոք պահեսցէ ամէն. եղիցի, եղիցի. «գրեցաւ ի թվին ՌՃԾ և է-ումն, ապրիլ «ամսոյ տասնումն»: Յետոյ խնդրում է որ կարդացողը կամ օրինակողը ողորմի տայ իրեն:

Բ. Ժողովածուի ամբողջ գլուխները Աստուածաշնչից և Աւետարանից են: Գիրքը փայտեայ կազմով է և յետոյ կաշով պատած: 6½ վ. երկարութեամբ և 4½ վ. լայնութեամբ: Գրուած է սիւնակներով. իւրաքանչիւր երեսը երկ-երկու սիւնակ է: Գրքի վերջի երեսում այսպիսի յիշատակութիւն կայ: «Եւ արդ գրեցաւ այս ձեռամբ «յոգնամեղ և անիմաստ Ադամոյ գրչի Յա«կովբ երիցու: Շնորհիւ Տեառն սկսայ և «ողորմութեամբ Նորին նկարեցի: Ի թվին «Ք. ի ՌՈԿԸ և Հայոց ՌՃԺԵ: ի յերկիրն ի «Ընկէլն ի գիւղն Աղճաղալան: Ընդ հովան«եաւ Սրբոյն Սարգսի և ի դուռն Պահ. «Աստուածածնին:» Յետոյ խնդրում է կարդացողին կամ օրինակողին յիշել իւր ազգականներին, որոնց անունները մի առ մի մէջ է բերում:

Գ. Մի աղօթագիրք, որն այսպիսի վերնագիր ունի. «Աղօթք առանձնական յորժամ կամիս ասա սրտի մտօք ընդ դէմ ամենայն զոր ասացեալ է Եփրեմի Խուրին Ասորւոյ, բանք պանծալիք հաշտեցուցիչք Աստուծոյ ընդունելի թողութեան». կաշեայ կազմով, 3½ վ. երկարութեամբ 2¼ վ. լայնութեամբ: Գրքի կէսը գրուած է գեղեցիկ նոտրագրով, իսկ միւս կէսը՝ երկաթագրերով: Որ թուականին գրուած լինելը և գրողի անունը չկայ, միայն ձեռագրի ետեւում կան մի քանի պարապ թերթեր, որոնց վրայ գրուած կան զանազան յիշատակարաններէն վրացերէն գրուած. հաւանական է, որ գիրքը գրուած լինի Թիֆլիսում, որովհետեւ Թիֆլիսեցոց բարբառով կան մի քանի յիշատակութիւններ, որոնց մէջը յիշւում է Թիֆլիսը:

Դ. Շարական փայտեայ կազմով և կաշով պատած. 2½ վ. երկ. 2 վ. լայն.: Ձեռագիրը հրաշալի է. իւրաքանչիւր երեսը համարեա զարդարուած է բազմագոյն նկարներով: Ոչ գրողի և ոչ թուականի մասին յիշատակութիւն չկայ, միայն առաջի երեսում յիշւում է 1788 թ., բայց դա, ինչպէս երեւում, յետոյ գրուած պիտի լինի, որովհետեւ ձեռագիրը և թանաքի գոյնը միեւնոյնը չէ ձեռագրի հետ:

Ե. Ժողովածու աղօթքների և Աւետարաններից բերած զանազան գլուխների. կաշէ կազմով, 1½ վ. երկ. և 1 վ. լայն.: Ձեռագրի առաջի երեսները թափթփուած են, վերջի երեսում այսպիսի մի յիշատակութիւն կայ. «գրեցաւ ի թվին Փրկչին Տեառն բանին. Ռ. Ճ. ԺԵ. ին ի մեծահանդէս քաղաքս Կաֆայ. ձեռամբ Թոլլոս եպիսկոպոսի Տիգրանակերտցւոյ չինողի ըստ սարինիկոսաց բառիս, Տեարպէքիր վրայ ձայնի, ի վայելումն Մահտեսի Ասլանի. որդւոյ Վարդանիսի, հարազատ որդւոյն Եօլչի կոչեցելոյ զոր և Աստուածն ամենայն բարով վայելել տացէ զպահպանութիւն յազգ, անջնջելի մնասցէ յիշատակ ի ձեռն նոցա. յաւիտեանս յաւիտենից:»

Կաֆան, ինչպէս յայտնի է, Ղրիմու Թէոդոսիա քաղաքն է:

(Նոր-Դար) Ց. ԳԵՆՋԵԱՆՑ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ՄԱՆՈՒԿԸ Ե՞ՐԲ ԿԱԹԷՆ ԿՏՐԵԼՈՒ Է

Ինչպէս գիտենք, կաթէն կտրել ըսելով կը հասկնանք այն վայրկեանը երբ կը զրկենք մանուկը իր մօրը և կամ ստնտուին կաթէն և կը սկսինք կարծր կերակուրներ տալ. ահա մօր մը համար ուշադրութեան արժանի խիստ կարեւոր կէտ մը, որովհետեւ իրաւ է որ շատ մանուկներ ինքնիրենուն կաթէն կը կտրուին, բայց շատ անգամ անանկ դիպուածներ կը պատահին այս միջոցին որ մօր մը խնամոց անհրաժեշտ պէտքը զգացնել կուտան. այս պատճառաւ Պռօքա կ'ըսէ թէ, մայր մը առաջին շրջանի մէջ զաւակը իր արեամբ կը կերակրէ, երկրորդին մէջ՝ իր կաթով, իսկ երրորդին մէջ՝ իր խնամօք և իր գորովներով: Մանուկ մը կաթէն կտրած ատեննիս անոր առողջութիւնը ուշադրութեան առնենք. առողջութիւն ըսելով կ'ուզեմ հասկցնել մկանանց կարծրութիւն, դէմքի կարմրութիւն, հանգիստ քուն, լաւ մարսողութիւն և լուծմանց կանոնաւորութիւն: Բայց ասկէց զատ չորս կարեւոր կէտեր կան զորս գլխաւորաբար ուշադրութեան առնելու ենք, որովհետեւ անոնց վրայ հիմ դնելով պիտի կրնանք տղան կաթէն կտրել:

1. Տղուն տարիքը.—Ըստ Թրուսոյի, մանուկ մը կաթէն կտրելու համար ամենէն յարմար ժամանակը 18—20 ամսուան եղած ատենն է, որովհետեւ շնատամները (canines) բուսած են: Ըստ Պուշիւի, եթէ հակառակ պարագայ մը չծագի, այսինքն թէ մայրը և կամ ստնտուն ծանր հիւանդութեան մէջ չիյնայ, պէտք չէ որ տղուն կաթնտուութիւնը 12—18րդ ամիսէն առաջ ընդմիջենք. եթէ այս ժամանակամիջոցէն առաջ կտրենք, մանկան մեծ վտանգ պատճառած կ'ըլլանք. նախ իր զարգացումը կը դադրի, երկրորդ՝ անմարսողութեան տեղի կուտանք, երրորդ՝ այս միջոցէն առաջ տղուն ակռաներուն բուսնելու ատենն ըլլալով, շատ կը տառապի. ահա ծծը այս պահուն անոր տառապանաց համար մեծ մխիթարութիւն մը կրնայ ըլլալ. ուրեմն սպասենք որ տղուն ակռաները ամբողջանան և կամ ամբողջանալու մօտ լինին, հետեւաբար սոյն հանրածանօթ ուսուցչաց՝ Թրուսոյի և Պուշիւի ցոյց տուած շաւիղէն չը շեղինք:

2. Ակռաներու բուսնիլը.—Ահա ուշադրութեան արժանի կարեւոր կէտ մը, մանուկը կաթէն կտրելու համար: Տղու՝ ակռաներու բուսնիլը 5 խումբի մէջ ամփոփած է.

Ա. խմբ.	Վարի կզակի 2 հերձատամները	7րդ ամիս
Բ. »	վերի » 4 »	10րդ »
Գ. »	վարի կզակի մնացած 2 հերձատամները եւ չորս պզտիկ աղօրիները որոնց երկուքը վերի եւ երկուքն ալ վարի կզակի վրայ	13րդ ամիս
Դ. »	վերի եւ վարի կզակի 4 շնատամները	16րդ ամիս
Ե. »	Վերի եւ վարի կզակի 4 մեծ աղօրիները	20րդ ամիս

Ինչպէս կը տեսնենք, այս խումբերը իրարմէ չորս միջոցներով կը զատուին երբոր ակռաներու բուսնիլը կը դադրի և որք հետեւեալներն են.

Ա. միջոցը	8րդ եւ 9րդ ամիսներէն	կը բաղկանայ
Բ. »	11րդ եւ 12րդ »	»
Գ. »	14րդ եւ 15րդ »	»
Դ. »	17րդ, 18րդ եւ 19րդ »	»

Այս ժամանակամիջոցներուն մէջ տղան կաթէն կտրելու համար ամենէն յարմարը Գ. և Դ. միջոցներն են. բայց մենք պէտք է Դ. միջոցը նախամեծար համարենք, որովհետեւ տղուն շնատամներն այն ատեն բուսած են: Ահա այս պատճառաւ կը խրատենք որ տղան 16րդ ամիսէն վերջը կաթէն կտրուի(1), եթէ այս միջոցէն առաջ կտրենք, տղուն անմարսողութեան տեղի տուած կ'ըլլանք:

3. Քալելու ժամանակը.— Գիտէք որ առողջ տղայ մը մէկ տարեկան եղած ատենը կսկսի քալել. այս վարժութիւնը տղուն մկանունքը կ'ընդլայնէ և մարսողութիւնը կաւելցնէ. ուստի այս միջոցին տղուն կաթէն զատ քիչ մ'ալ ուրիշ սնունդ տալու է, որոնք կը պատրաստեն տղան կաթէն կտրելու:

4. Տարւոյն եղանակը.— Տղան կաթէն կտրելու համար ամենէն յարմար եղանակները գարուն և աշունն են: Ամառուան մէջ մանուկները լուծմունք կունենան, իսկ ձմեռն ալ մանկանց վրայ շնչառական գործարանաց հիւանդութիւնը շատ տեսնուելուն համար՝ այս երկու եղանակները կաթէն կտրելու համար յարմար չեն:

Տղան կաթէն կտրելու համար նախ պէտք է վարժեցնենք, այսինքն երբոր տղան եօթը կամ ութ ամսուան ըլլայ, կաթէն զատ ուրիշ սնունդ ալ տալու ենք, բայց որոշ ժամանակներու մէջ, որպէս զի տղուն մարսողութիւնը չը խանգարի և այսպէսով ալ տղան վարժուի. երբ յանկարծ կտրենք, մանկան ստամոքսին և աղեաց բորբոքման պատճառ ըլլալէ զատ մօր և կամ ստնտուին ծծերուն ուռելուն, համախմբման և ի վերջոյ պալար կազմելուն պատճառ եղած կ'ըլլանք:

Երբ տղան կաթէն կտրենք, կրնանք քիչ քիչ խմորեղէն տալ և հաւու, հորթի միսերը քիչ եփած ծծել տալ. բայց խորոված միսը քիչ մը ուշ տալու ենք: Զգուշանանք մանկանց բանջարեղէններ, դժուարամարս պտուղներ, որսի միսեր, ապուխտ և երշիկ տալէ, որովհետեւ ասոնք մանկան համար շատ դժուարամարս սնունդներ են:

Ժամանակէն առաջ կաթէն կտրելը տղուն մահուան պատճառ կրնայ ըլլալ: Խել մը կիներ ստնտուութեան երթալու համար իրենց զաւակը վարձկան ստնտուի մը կը յանձնեն, ասոնք ալ կաթնտուութենէ զզուելով մէկ կամ երկու ամիս պիպըռօնով կաթ կուտան և քիչ մը վերջն ալ սնունդ տալ կսկսին. ահա այս պատճառաւ է որ մանկանց մէջ մահ շատ կը պատահի, բայց և այնպէս կաթէն ուշ կտրելն ալ վտանգաւոր է, որովհետեւ այլ ևս դժուար կըլլայ զայն կտրել և տղան իր տարիքին համաձայն սնունդ չառնելուն համար կը տառապի. ասկէց զատ ոսկորները չեն մեծնար, տղան տժգոյն կըլլայ, մկանունքները կակուղ կըլլան, իր կորովը կը կորսնցունէ, խել մը հիւանդութեանց (լուծմունք, կարկամութիւն, խոյլ) ենթակայ կըլլայ և մինչև իսկ կրնայ մեռնիլ: Վերջապէս վարժուինք տակաւ առ տակաւ մանուկը կաթէն կտրելու, որովհետեւ կաթն ալ այսպէսով քիչ քիչ մօր կամ ստնտուին ծիծէն կսկսի փախիլ՝ բայց երբ յանկարծ կտրենք՝ վերոյիշեալ անպատեհութեանց տեղի տալէ զատ ծննդական գործարանաց հիւանդանալուն իսկ պատճառ կըլլանք: Ուրեմն, մա՛յրեր, եթէ ձեր զաւակները ուրիշ ժամանակին իսկ կաթէն կտրէք, պէտք է որ առողջապահական միջոցներ ի գործ դնէք, և եթէ կուզէք բոլորովին վտանգէ զերծ մնալ՝ կուսածաղիկը (pervenche, ճէզվէր չիչէքի) կառնէք որուն մէկ տիրէմին վրայ 100 տիրէմ եռացած ջուր կը լեցնէք և 1 տիրէմ ալ սուլֆաթ տը սուտ ալ աւելցնելէ վերջը կը պաղեցնէք, և այս ըմպելին մէկ օրուան մէջ կը խմէք. այս դեղը մէկ քանի օր կրկնելու է:

ԳԱՌՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(*) Յիշեալ միջոցէն առաջ մանուկը կաթէն կտրել մօր մը համար ներելի կրնայ ըլլալ երբոր ինքը ծանր հիւանդութեան (տեւողական տենդ, թոքախտ) մը բռնուած է եւ կամ յղի ըլլայ, ինչպէս նաեւ երբ կաթը տղուն տկարութիւն պատճառէ եւ կամ կաթը շատ քիչ ըլլայ:

Այսր անտի

ԱՆԺԻՔՈՒՐԻ ՀԻՒԾԱԽՏԱՆՈՑԸ

Փարիզի հանրային նպաստամատոյց ընկերութիւնը Անժիքուրի մէջ (Ուազ) քսանըութը հեկտար տարածութեամբ գետին մը գնեց, յոյժ օգտակար շէնք մը հիմնելու համար, ուր պիտի դարմանուին թոքախտը. այս հաստատութեան կառուցումը սկզբամբ քուէարկից քաղաքային խորհուրդն:

Նոր հիւանդանոցը, բլուրի մը կողին վրայ շինուելով, բոլորովին մասնաւոր հագածութեամբ պիտի սարքուի, և Ֆրանսայի այս կարգի հաստատութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ մը պիտի գրաւէ: Արդէն, երկար ուսումնասիրութենէ ետք որոշուած են անոր յատակագծերը:

Երկու տարի առաջ, նպաստամատոյց ընկերութիւնը իր ճարտարապետներէն մէկուն Պ. Պլուէի պաշտօն կը յանձնէր երթալ ուսումնասիրել ի Գերմանիա մէկ քանի նորակառոյց և վերջերս բարեփոխուած հիւանդանոցներ:

Տասնըհինգ տարիէ ի վեր ամէնուրեք ի Գերմանիա՝ կառավարութիւնները, քաղաքապետութիւնները և մասնաւոր ընկերակցութիւնները մեծամեծ գոհողութիւններ ըրած են ոչ միայն բարեփոխելու համար իրենց հիւանդանոցները, այլ մանաւանդ նորեր կառուցանելու համար, որք ամեն տեսակէտով գոհացում տան արդի առողջապահութեան ամենէն խիստ պահանջումներուն:

Պ. Պլուէի ուղեւորութեան պահուն իր այցելած հաստատութիւններուն մէջ կը գտնուէր Ֆալքէնշդայնի հիւծախտանոցն, 1874ին հիմնուած մասնաւոր նախաձեռնարկով, որ վայելեց ընդհանուր համբաւ: Հարուստ յաճախորդներ ընդունելու համար հիմնուած այս տուն՝ նմանօրինակ հաստատութեան մը հասարակ կարգադրութիւններէն շատ տարբեր կարգութիւններով կառուցուած է. Սակայն, Պ. Պլուէ անմիջապէս գովեստով խօսեցաւ անոր կարգուսարքին վրայ որ նպաստամատոյց ընկերութիւնը որոշեց հիւծախտանոցին կառուցմանը համար ընդունիլ անոր թէ՛ ներքին և թէ արտաքին կարգադրութիւնները:

Կառուցանելի շէնքին գետինն, ինչպէս ըսինք, կը գտնուի յԱնժիքուռ: Հանրային նպաստամատոյց ընկերութիւնը պահ մը վախցաւ որ բանակցութիւններն ապարդիւն կը մնան: Արդարեւ, Անժիքուրի քաղաքապետը հրամանագիր մը կը հանէր, գաւառին մէջ այս տեսակ հաստատութեան մը հիմնուիլն արգիլող:

Այս մեծարոյ պաշտօնատարը շատ գէշ աչքով կը տեսնէր որ իր քաղաքին շրջակայքն ապաստան ընծայելու վրայ է թոքախտի պէս անագորոյն և տարափոխիկ հիւանդութեամբ մը վարակուած անձերու: Ասկից զատ կը վախնար, և իրաւամբ, որ կապականուին տեղւոյն ջուրերը:

Դիմումներ եղան քաղաքապետին: Հասկցուցին անոր մասնաւոր եղանակը զոր ի գործ պիտի դնէին, և որ ի կիր կ'առնուէր ի Ֆալքէնշդայն, ջուրերն ապանեխելու համար, և գործերը կարգադրելով, Անժիքուրի քաղաքապետը ետ առաւ իր հրամանագիրը:

Յառաջիկային հարկ պիտի ըլլայ գնուած գետնին կցել անտառի ուրիշ մասեր ինչպէս նաեւ լուացարան մը և Անժիքուրի պատկանող ճամբաներ:

Հիմակուհիմա, հիւանդանոցը որուն շինութեան անմիջապէս պիտի սկսուի քանի որ նպաստամատոյց ընկերութիւնը ձեռքի տակ ունի հարկ եղած գումարը, պիտի պարունակէ հարիւր անկողին:

Միակ անպատեհութիւնը զոր վարչութիւնը կը նախատեսէ իր նոր հաստատութենէն սպասած լաւ արդիւնքներ ձեռք բերելուն մէջ, սա դժուարութիւնն է թէ ինչպէս պիտի կրնայ պահել իր հիւանդները այն դարմանատան մէջ ուր մտադիր է դարմանել զանոնք:

Արդարեւ այն դարմանը — զոր ընդհանրացուցած է Ֆրանսացի մը և որ ընդունուած է ի Գերմանիա—շատ երկար է: Արդ, յայտնի է թէ ոչ մէկ հիւանդ չի նշմարեր իր հիւանդութիւնը, երբ տակաւին առաջին շրջաններուն մէջ է. այսպէս է նաև թոքախտաւորը: Հարուստ և ունեւոր հիւանդները, որք դրամ կը վճարեն ընդունուելու համար Ֆալքէնշթայնի պէս հիւանդանոցի մը մէջ, գրեթէ միշտ գիտեն համբերել: Նոյնը չէ սակայն անոնց համար որք աղքատ տարրը կը ներկայացնեն: Ուստի կարելի է որ քանի մը ամիս, կամ նոյն իսկ քանի մը շաբաթ ետքը Անժիքուրի կարգ մը հիւանդները շատ չը տառապելով կամ երեւակայելով թէ բուժուած են, ուզեն թողուլ հիւանդանոցը իրենց ընտանիքին քով դառնալու համար: Այս պատահականութենէն զերծ մնալու համար, ջանք պիտի ըլլայ ըստ կարի ախորժելի ընծայելու հիւանդանոցին մէջ բնակութիւնը: Այս է աւասիկ այն հաստատութիւնը որուն յատակագծերը նպաստամատոյց յանձնաժողովը պիտի ներկայացունէ քաղաքային խորհուրդին:

ՀԱՄԱԶԳԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՑ

Համազգեաց վարժարանը բացուեցաւ ամսոյս 1ին չորեքշաբթի օրը:

Ուսուցիչներուն դասը վերակազմուած է. խնամակալութիւնը աւելի եւս հոգ պիտի տանի որ ուսմունք լաւ աւանդուին եւ բարեկրթութեան մեծ խնամ տրուի, ի հաճութիւն պատուական ընտանեաց:

Մանրամասն տեղեկութեան համար ծնողք կրնան դիմել, ամեն օր, Վարժարանիս Տեսչուհւոյ, Տիկին Ազնիւ Ջօհրապին:

7/19 սեպտ. 1893 Խնամակալութիւն
Բերա Համազգաց Վարժարանի
799 4—5

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՔՈԼԷՃ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ՖՕՐ ԵՂԲԱՐՑ

Բէրա, Գալաթասարայ, Տօքմաքճը փողոց Թիւ 2-4

Վերաբացումը տեղի պիտի ունենայ սեպտ. 8/20ին:

Քոլէճին յայտագիրը կը համապատասխանէ ֆրանսական համալսարանի յայտագրին:

Օտարազգի աշակերտներուն իրենց մայրենի լեզուին ուսուցումը դիւրացնելու եւ այսպէս համակերպելու համար բազմաթիւ ծնողքներու փափագին, քոլէճը՝ դասերու կանոնական ժամերէն զատ, Թուրքերէնի, Յունարէնի եւ Հայերէնի դաս ալ հաստատած է:

Այս դասեր ձրի են: Աշակերտները պիտի կրնան կատարելապէս հետեւիլ այս դասերու իւրաքանչիւրին, ինչպէս կարելի է դատել անոնց յատկացուած ժամերէն:

Յունարէն, ամեն օր. — Թուրքերէն, շաբաթը չորս ժամ. — Հայերէն, շաբաթը երեք ժամ:

760 19—20

ՏՕՔԹՕՐ Ա. ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

Բժշկական ուսումը Փարիզի բժշկական համալսարանին մէջ աւարտելով Կ. Պոլիս վերադարձած եւ բնակութիւնը ի Կէտիկ-Փաշա համամին պողոտային վրայ Թիւ 84 տան մէջ հաստատած է:

Ամեն տեսակ հիւանդութիւն կը դարմանէ եւ միանգամայն վիրաբուժական գործողութիւններ կը կատարէ:

Իբրեւ մասնագէտ մանկաբարձութեան՝ կը խնամէ նաեւ կանանց ծննդական գործարանաց ախտերը ինչպէս նաեւ նորածին եւ փոքրիկ տղայոց հիւանդութիւնները:

Իրեն դիմող աղքատ հիւանդները ձրիաբար կը դարմանէ ժամը 7էն վերջը, երկուշաբթի օրերն էրիկ մարդիկ՝ իսկ ուրբաթ օրերը կանայք:

Չորեքշաբթի եւ շաբաթ օրերը ժամը 8էն վերջը Սուլթան Մահմուտի դամբարանի դիմաց Համբիկ էֆ. Եմիրզեանի դեղարանը իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ: 729 15—39

ԽՆԴԻՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ
ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ

Ստորեւ կը հրատարակենք բնալուծական տեղեկագիր մը զոր խմբագրած են կառավարական նշանաւոր քիմիագէտ Պ. Փէթրօ Աֆէրի և Ցուրիխի համալսարանին արհեստական քիմիագէտ և բնական գիտութեանց վարդապետ Պ. Կ. Սինկրօս՝ մայրաքաղաքիս մէջ սպառուող տեղական կամ օտար երկիրներէն եկող գոնեաքներուն անխարդախ բաղադրութեան, ընտիր տեսակին և հանրային առողջութեան օգտակարութեան մասին: Այս երկու նշանաւոր քիմիագիտաց կազմէ խմբագրեալ պաշտօնական տեղեկագրէն ամեն ոք կրնայ լիապէս համոզուիլ թէ մայրաքաղաքիս մէջ սպառեալ գոնեաքներուն մէջէն ո՛րը նախապատուելի և առողջապահութեան տեսակէտով օգտակար համարուելու արժանի է:

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Թիւ 3146 Կ. ՊՈԼԻՍ. 4 Օգոստ. 1893

Մեզ յանձնուած ըլլալով քննել Ս. Ի. և Ե. Մէթաքսասի ի Պիրէոն պատրաստեալ գոնեաքին բաղադրութիւնն և եթէ Յունաստանէն եկող միւս գոնեաքներէն առաւելութիւն մը ունենալով նախապատիւ համարուելու արժանի է, նոյնպէս եթէ պատրաստեալ է զուտ գինիէ և նման այն օրինակին զոր երկու տարի յառաջ քննած էին, ձեռնարկեցինք անոր քննութեան որոյ արդիւնքն ստորեւ պիտի տեղեկագրենք: Ըստ որում խնդիրն հանրային առողջութեան տեսակէտով բարձր նշանակութեան արժանի է, պարտ էր մեզ այլ և այլ խանութներէն մէկ մէկ օրինակ առնուլ որպէս զի լիովին ապահով ըլլանք սպառեալ գոնեաքին որակին վրայ, և ըստ որում խնդիրն իւր մէջ կը պարունակէ բազում դժուարութիւններ, այս մասին արհեստական քիմիագէտ Պ. Կ. Սինկրոսի աջակցութիւնն ևս խնդրեցին:

Այսու պատճառաւ տասն և չորս (14) կեդրոնական վաճառատուններու դիմեցինք որոց իւրաքանչիւրին մէկ մէկ շիշ օրինակներ ստացանք թէ՛ նմուշներու մէջէ և թէ՛ իբր նմուշ գրուած շիշերէ:

Մեր դիմած տասն և վեց վաճառատուններն են.

Ի Բէրա. Պ. Լալայի «Հէլվէտական» վաճառանոցը, Պ. Գաքամփուլօսին «Վիէննական» վաճ.: Նպարավաճառ Պ. Ցիօնկային, Փափա Եօրկիին «կեդրոնական նպարավաճառանոց, և Տիամանտօբուլօ եղբարց նպարավաճառանոցը:

Ի Ղալաթիա. Պ. Տ. Գրիստալլի նպարավաճառանոցը, Պ. Սաքէլլարիօսի «Օրէ'ա Էլլա'ս» նպարավ.: Պ. Տ. Նօմիգօսի շաքարավաճառանոցը և Պ. Տէսիլայի նպարավաճառանոցը:

Ի Պոլիս. Քէվէնճի օղլուի վաճառատունը, Պ. Անաղնօստօփուլօսի վաճառանոցը և Փանթազօփուլօսի վաճառանոցը:

Մեր հետազօտութիւնքն առաւել գործնական ընելու բաղձանօք, բաղդատելու համար այլ և այլ ուրիշ գոնեաքներ ևս ստացանք թէ՛ Յունաստանի և թէ Գաղղիոյ Պորտօյի երեւելի գործարաններէն: Յետ երկար, բազմավաստակ, ինչպէս նաեւ քիմիական նուրբ վերլուծութիւններէ, հետեւեալ արդեանց յանգեցանք:

Պ. Մէթաքսասի տասն և չորս օրինակներուն բնական և արուեստական յատկութիւնքը քննելէ յետոյ, որոշեցինք գինւոյ, ոգիի, ջուրի և այլոց քանակութիւնը, եւ բաղդատեցինք մեր արտադրած արդիւնքը զարձեալ մեր կողմէ քննուած այլ գործարաններու գոնեաքներուն հետ: Յետոյ լուծեալ ոգիին բնական յատկութեան և օտար տարրերներ պարունակելուն կամ չպարունակելու մասին ճշգրիտ քննութեան զբաղեցանք: Առ այս հետեւեցանք այն միջոցներուն և եղանակներուն զորս կը ցուցնեն մեզ E. Adam, Jorissen, Cazeneuve, Coton et Barbet, Portes et Ruyssen, Cabasse, Chateau, Charles, Hébert, Viederholt ևայլն եղանակներ զորս քաղեցինք հետեւեալ հեղինակութիւններէ Baudrimont (Dictionnaire des alterations et falsifications 1882), G. Salet (Agenda du chimiste 1887), Barillot (Manuel de l’analyse des vins 1889), Ch. Steiner (Traité des eaux de vie 1890), Magnier de la Source (Analyse des vins 1893), Hèpert (Examen des boissons falsifiées Juin 1893), Van Hamel Roos (Revue internationale des falsifications 1889-1893).

Մենք ի կիր առեալ ամեն փորձերէն և մանրամասն ու ճշգրիտ քննութիւններէ կը հետեւի որ մեր մայրաքաղաքին մէջ վաճառեալ ՄԷԹԱՔՍԱՍ ԵՂԲԱՐՑ գոնեաքը զուտ և անապակ գինիէն պատրաստեալ լինելով՝ ամենայն օտար և արհեստական նիւթերէ ազատ ու զերծ է (այսինքն եգիպտացորենէ, գետնախնձորներէ, բանջարներէ և այլոցմէ), նաև հաստատելով մեր հաւատքին թէ իւր տեսակին մէջ գերազանց յատկութիւն ունենալով կարող է բաղդատուիլ գաղղիական գոնեաքներուն ամենէն երեւելիներուն հետ, հետեւաբար պարտ անձին կը համարինք մասնաւոր եղանակաւ յանձնարարել յիշեալ գոնեաքը մեր հասարակութեան երբ ուզէ գործածել այսօրինակ ըմպելի մը:

Կ. ՍԻՆԿՐՕՍ.
Վարդապետ բնական գիտութեանց
եւ արհեստական քիմիագէտ՝ վկայեալ Ցուրիխի համալսարանէն:

ՓԷԹՐՕՍ ԱՖԷՐԻՍ
Քաղաքապետական քիմիագէտ,
գերմանական, Աւստրիական,
Հելլենական եւ այլ հիւպատոսարաններու:

769

[illegible]

Կ. Պոլիս. 15 սեպտ. [illegible]

Պարոնայք Սքօթ և Պօուն,

Երկար ժամանակ է որ սկսած եմ գործածել ձեր Սքօթի [illegible], միշտ լաւ արդիւնքներ ունեցայ մանկանց [illegible] և [illegible] հիւանդութեանց քանի մը դէպքերու մէջ,

Իմ կարծիքս է թէ այս հաճոյ և յոյժ ազդու բաղադրութիւնը միշտ նախամեծար համարուելու է Մոռուի ձկան իւղէն և կը յանձնարարեմ զայն.

ՏՐ Ա. ԱՆԴՐԷԱՏԷՍ
[illegible] բժիշկ Օսմանեան [illegible]

ԻԼԱՆ
ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի Խասսայի շահանէճէ ալընաճագ րուզէնը զէյթին մինագասասընա պաշլանըլաճաղընտան թալիպ օլանլարըն բազար վէ չարշանպէհ կիւնլէրի վէ 2 ճինս ֆաստըխա իլէ նուհուտըն տախի գարարը գաթիսի մահը րուսմինին 15ինճի չարշանպէհ կիւնի վիրիլէճէկինտէն թալիպ օլանլարըն հէմէն մէզքիւրատէ սաաթ 6տան նիհայէթ 8է գատար Խազինէի միւշարիւլէյհաեէ կէլմէլէրի իլան օլունուր:

12 Էյլ. 309 1—2

ԻԼԱՆ

Չըրաղան Պանգասը իչուն թաապ իթտիրիլէճէք օլան 550,000 ատէտ չահատէթնամէ իլէ 800 ատէտ տէֆթէրին թաապ ու իմալի մէվգիի մինագասայա վազ օլունմուշ վէ չէհրը հալը րուսմինին 15ինճի չարշանպէհ կիւնի սաաթ 9տա իհալէյի էվվէլիէսինին վէ իրթէսի բէնչշէնպէհ կիւնի սաաթ 9տա գատար 100տէ 5 թէնզիլ իտէն օլուրսա գապուլ օլունէճէք իհալէյի գաթիէսինին իճրասը մուգարրէր պուլունմուշ օլտուղունտան թալիպ օլանլարըն մէզքիւր Պանգանըն խազինէի մէրքէզիյէսինէ միւրաճաաթ իլէ կէլմէլէրի իլան օլունուր:

ԻԼԱՆ ՊԱՊԸ ՍԷՐԱՍՔԷՐԻ

Իքինճի Օրտաւի հիւմայուն միւպայեա օլունմագ իւզրէ մէվգիի մինագասայա պուլունան 5,000,000 գըյէ չայիրին ալէնէն գըյէսի 22 փարայա թալիպ էօհտէսինտէ օլմաղլա ֆիյաթը մէզքիւրէտէն թէնզիլաթ իճրասը իլէ մէզքիւր էյ միգտարը չայիրին իթասընա Տէրաատէթտէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր: Նօ. 8 1—3

Իւչիւնճիւ Օրտաւի հիւմայուն մէրքէզինտէ պուլունան ասաքիրը շահանէ մաւայինաթը իչուն մինագասայա գօնուլան տաքիքին ալէնէն գըյէսի 50 վէ հայվանաթը միրիէ իչուն չայիրին ալէնէր գըյէսի 33 փարայա թալիպ էօհտէսինտէ օլմաղլա մէզքիւր ֆիյաթլարտան թէնզիլաթ իճրասը իլէ զիք. օլունան տաքիք վէ չայիրին իթասընա Տէրաատէթտէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր Նօ. 9 1—3

Իւչիւնճիւ Օրտաւի մէրքէզինտէ պուլունան վէ պուլունտուրուլաճագ օլան հայվանաթը միրիէ իչուն 309 սէնէյի թէմուզը իպթիտասընտան 310 սէնէյի հազիրանը նիհայէթինէ գատար մահալլինճէ մինագասայա գօնուլան կիլէհըն գըյէսի ճէտիտի 7 փարա վէ սամանըն գըյէսի 4 փարա 30 սանթիմինէ թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու րուսմինին 14ինճի սալը կիւնի իհալէի գաթիէսի իճրա գըլընաճաղընտան վագթ մէզքիւրտէ գատար 100տէ 3տէն 5է տէկին վուգու պուլաճագ թէնզիլաթ գապուլ իտիլէճէկինտէն օ վագթէ իլէ մէզքիւր ֆիյաթլարտան թէնզիլաթ իճրասը իլէ զիք. օլունան կիլէհ վէ սամանըն իթասընա Տէրաատէթտէ թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը ումումիյէ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր: Նօ. 10 1—1

Ինշաաթը ասքէրիէէ լազըմէսի իչուն 3000 ատէտ էվրօբա մամուլաթը 2 աղըզլը գազմա մինագասայա գօնուլարագ իւլուլուն 18ինճի ճումաա իրթէսի կիւնի գարարը գաթիսի ֆիյատը 100տէ 5 թէնզիլաթըն գապուլը մուգարրէր օլտուղունտան թալիպ օլանլարըն ինշաաթը ասքէրիէէ տաիրէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր: Նօ. 11 1—3

Մէրգէզը Սալթանաթը սէնիէէտէ պուլունան Ճիւնուտը Ճէնայը միւլքիէեանէ մուաւէնէթը իչուն միւպայեասը էվվէլճէ իլան գըլընան Մըսըր րիրինճինին ալէնէր ճէտիտ գըյէսի 65 փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ իշպու էյլուլը րուսմինին 20ինճի բազար իրթէսի կիւնի ալէլ մինագասա գարարը գաթիսի վիրիլէճէկի վէ իրթէսի կիւնի 100տէ 5 թէնզիլի գապուլ օլունաճաղը ճիհէթիլէ իթասընա թալիպ օլանլարըն մագամը Սէրասքէրի լէվազըմաթը տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր: Նօ. 12 1—3

Րէսիմ Սուրմէնէ մուգաաթէմ թապուրունըն կիւնճէ պէօլիւկի միւլազըմը էվվէլինտէն միւրէճ Մէհմէտ Շէրիֆ էֆ. նամընտա մահսուպ 120 գրուշ մահիէ վէ 17762 նումէրօյը 1 ատէտ սուրէթ գաղատն վար օլմագ օլտուղունտան հէր քիմին էլինտէ կէշմիշ իսէ թարիխը իլանտան իթիպարէն 15 կիւնէ գատար կէօթիւրիւպ նիզամիէէ խազինէսինէ թէսլիմ էյլէմէսի վէ իթմէյէնին իթիպարը հիւքմիւ օլմայաճաղը իլան օլունուր: Նօ. 13 1—3

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԵԱԼ ԸՍՏ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԻ ՎԵՀ. ՓԱՌ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 ՕԳՈՍՏՈՍ 2/14ԻՆ 20 ՍԷՖԷՐ 1310
Ապահովագրութիւնք հրդեհի, փոխադրութեանց, կենաց եւ այլ ամենայն վնասուց
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ Կ. ԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵԷՆԻ ԽԱՆ, ՔԱՐԱՔԵՕՅ, ՂԱԼԱԹԻԱ. 771

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

322

ԲՐԻԹԻՇ ԵՒ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ
[illegible] Անգլ. Ոսկի 3,000,000. Պահեստի դրամ 11,141,290
[illegible] 1891 տարիոյ 2,794,012

ՆՈՐԹ ՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ
[illegible] Անգլ. Ոսկի 3,000,000. Պահեստի դրամ 4,146,418
Հասոյթ 1891 տարիոյ 1,099,000

[illegible] 20,000,000 [illegible]

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

Դրամագլուխ Անգլ. Ոսկի 500,000 Պահեստի դրամ Անգլ. Ոսկի 110,000

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւաց [illegible] մէջի ապրանքները [illegible] պայմանաւ: Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կրնան դիմել Դալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գործատուն Թիւ 21 և 22 [illegible], առ ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց

THE ECONOMICON ΤΕΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ MARQUE DEPOSÉE

Կ. ԽԱՎՐՈՒԵԱՆ և Ց. ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ
ԹԷՅԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Պոլիս Պաղչէ-Գափու Ճէլալեան Խանի կից Թիւ 10

Այս մթերանոցին մէջ, որ երկար ատենէ ի վեր հաստատուած է, կը վաճառուին Չինաստանի և Ցէյլօնի ամենընտիր թէյերը: Այս թէյեր աննման են իրենց համով, հոտով և գոյնով: Դիմողք ամեն կերպիւ գոհ պիտի մնան: Այս ընկերութիւնը Թուրքիոյ ամեն կողմերու մէջ մասնաճիւղեր ունի և շատ գիւղերն է ամեն կողմ գանել: Ասոնց կնքերը չլնուած ըլլալով, պէտք է ուշադրութիւն ընել վերոյգրեալ նկարին: 803 2—60

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Կ. ԽԱՎՐՈՒԵԱՆ ԵՒ Ց. ԽՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

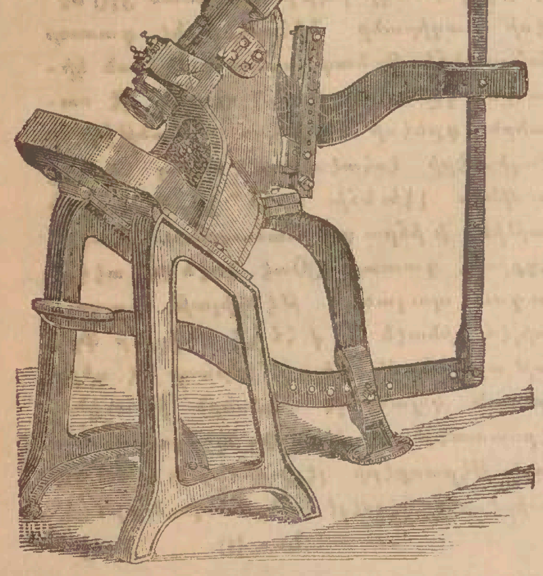

Ցեղալըզեալ բիւրեղեայ արհեստագործութեան մէջ Մաքրութեան, [illegible], [illegible]

Թէյի, լօգումի, հէլվայի, խավեարի, բէհէկի, խահվէի, շաքարի, սիկառի, թուղթի և այլ բազում պիտոյից յատուկ տուփեր նոր և գեղեցիկ ձեւերով և գոյներով:

Լուսավառութեան յատուկ լապտերներ, տան վերաբերեալ ամեն տեսակ կահեր, պարտէզի դոյլեր, լուացարաններ, ևլն. ևլն. եւրոպական ճաշակաւ ներկուած:

Դիւրամատչելի ամենուն:

Մեծաքանակ յանձնարարութիւնք թէ Պոլսէն և թէ գաւառներէն փութով և ճշդութեամբ կը կատարուին: 719

Պահճէ-Գափու, Րասիմ Բաշա խանի դէմ:

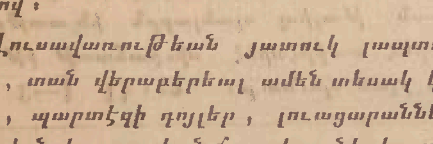

ՔԻՒՆԱՐՏ (CUNARD)
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Որ ամիսը երկու անգամ կը բանի Լիվէրբուլէ և Ամերիկա մէջ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ումբրիա	7718	Կաթալոնիա	4845
Էթրուրիա	7718	Բոթնիա	4531
Սերվիա	7391	Սամարիա	3574
Աւրանիա	7268	Մարաթոն	2403
Բավոնիա	5587	[illegible]	2393
Սեֆալոնիա	5517	[illegible]	2166
Կալլիա	4809	[illegible]	2246
Սքիթիա	4557	[illegible]	2144
[illegible]	2148	[illegible]	669
[illegible]	1876	[illegible]	1968
Շերպուրկ	1614		

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Ձ. ԺՈԼԻ գործակալ
Thomas C. Joly
[illegible] Թիւ 401
17 [illegible]

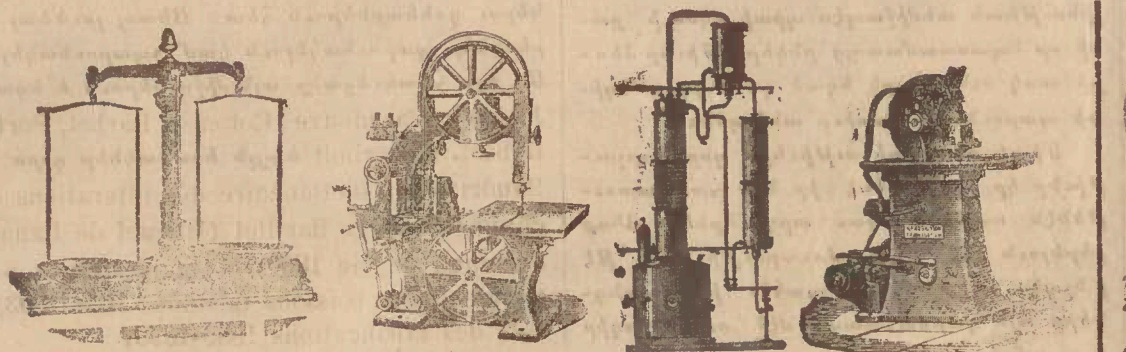

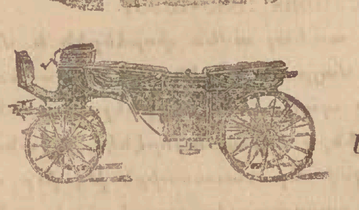

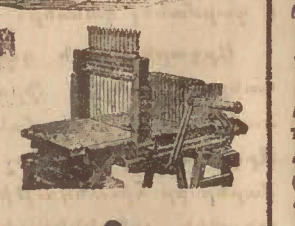

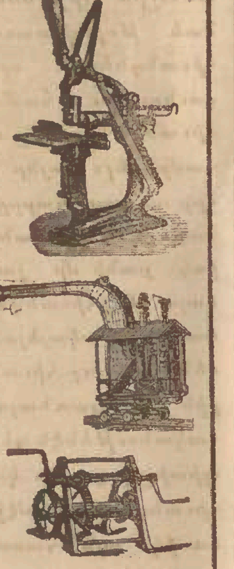

ԷՔՄԲՕԹ ՎԷՌՊԱՆՏ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՄԵՔԵՆԱՅԻՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆՆԵՐՈՒ
ԱՐՏԱԾՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ,
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՇՐՋԱՆԱԿ

Մեքենաներու և գերմանական այլ արհեստական նիւթերու ցուցադրութիւն ի Ղալաթիա, Բերլէ մալէ Բօ սթ Թիճարէթ խան (Նախկին կեդրոնատեղի Օսմանեան Բէժիի)

Արհեստական, երկրագործական ճարտարապետական, նաւային և այլն, եւայլն ՆԻՒԹԵՐՈՒ և ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌՈՒՄ:

Տեղեկութիւնք կը տրուին մեքենաներու ամբողջ գործարանները զետեղման վրայ:

Ցուցադրութեան մէջ կը գտնուին միշտ գեղեցիկ մթերք մը զանազան մեքենաներու, ջրհաններու, խոհանոցի նիւթերու, գերմանական լինօլէօմի և ուրիշ վաճառքներու: 798

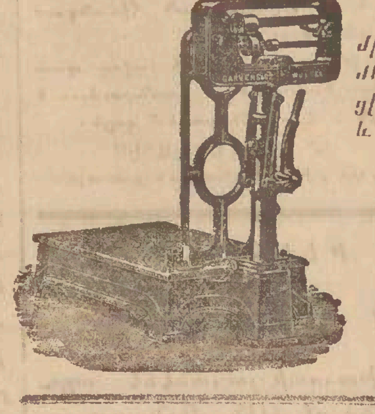

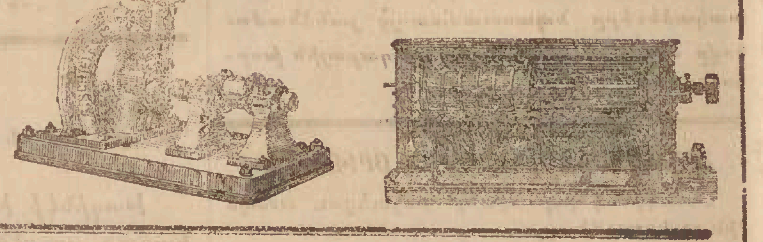

ՏԻԳ. Ա. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՆԳԼՕ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
1 Պաղչէ-Գաբու Կ. Պոլիս

Մասնագէտք ատոնց քաղցրէ լինորի արհեստական ակռաներ պատրաստելու, մէկ անգամէն ամենաստամբ ցաւած ակռաները, ոսկի, ադամանդ և մետաղով լեցնելու, ինչպէս նաև դարմանումն ամեն տեսակ բերնի և ակռայի հիւանդութեանց:
(Բացի կիրակիէ) ամեն օր առաւօտէն մինչեւ կէս օր: 114

NEVRALGIES ՋՂԱՅԻՆ ԱՆ ԿԱՐԳ, ՍՆԱՏՐՔՍԻ ԽԻԹՔ, և ջղային բոլոր հիւանդութիւնք կը բուժէն ՏՈՔԹ. ՔՐՈՆԻԷԻ ԱՆԹԻՆԷՎՐԱԼԹԻՔ դեղահատներով: Տուփը 3 Ֆր.—Պահանջել Գործարանատարց Միութեան դրոշմը: Կեդրոնատեղին՝ Դեղ. Ֆրայէքէ, 23, Մոնէ փողոց Բարիզ: Ի Կ. Պոլիս Մէզիքի և ընկ. դեղավաճառք և ամեն շատ դեղարաններ.

ԴԻՄԻ ՋԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻ

[illegible]

614

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՃԵԿԵԱՆ ԵՒ ՄԱՐՈՔԵԱՆ
Ն. ԲԱՔԸ ԵՒ ԸՆԿ.

Մարսիլիայի և Պոնտոսի մէջեւ [illegible]

«Անադոլի» շոգենաւը, սեպտ. 26ին Մարսիլիա պիտի ուղեւորի Գավաքէն:

Բարիզ-Լիոն-Մարսիլիոյ երկաթուղեաւ ուղեւորութիւնն ի միասին առնելով,
Ա. կարգ 245 Ֆրանք
Բ. » 175 »

[illegible]

[illegible] և այլ տեղեկութեանց համար
Դիմել առ գործակատար
ԹԻՄՈԹԷ ԸՆՑՈՒԼ
477 [illegible]

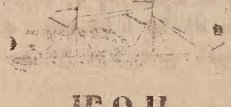

ՄՈՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվէրբուլէ և Միջերկրականի մէջ [illegible]

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
[illegible]	4200	[illegible]	3000
[illegible]	4000	[illegible]	3000
[illegible]	4000	[illegible]	3000
[illegible]	3250	[illegible]	3000
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	800
[illegible]	3250	[illegible]	700

Դիմել առ Ժ. Վ. ՎԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուիթոլ խան
ՃԷՕՐՃ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
292 31, Ճէյմս Սդրիդ Լիվրբոլ

ՔԱՌՈՒՉՈՒԷ ՄՈՒՃԱԿ
(ԼԱՍԹԻՔ)
(ԵՒ ՄԱՆԹՕ ՄՈՒՇԱՄԱ.

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ՌԷՊԸՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

NORTH BRITISH TRADE MARK EDINBURGH
NORTH BRITISH RUBBER C° EDINBURGH

Մայրաքաղաքիս մէջ երկար ատենէ ի վեր ճանչցուած է, թէ մեր քառուչուէ մուճակները կը գերազանցեն շրջագայական վրայ գտնուածները թէ՛ իրենց ճաշակաւ եւ թէ հաստատուն գուտ [illegible] շինուածքով:

Այս անգամ մեր յաճախորդաց փափագանաց համեմատ ընտիր քրքենէն կերպասէ եւ զուտ կաւստաքերքէ շինուած խիստ ձեւաւոր և դիմացկուն մանթօ բերել տուած ենք:

Ինչպէս գործարանիս մուճակները նոյնպէս մանթօները ուրիշ գործարաններու շինուածքէն 2-3ը և հինգանէ եւ մէջը բնաւ ջուր չառներ.

Մեր մուճակներուն ներսի կողմը, կրնէ մը՛ եւ զուրսի կողմը առիւծի պատկերը դրոշմուած է, եւ կը վաճառուին բոլոր քառուչուէ մուճակ ծախողներու քով: Իսկ մանթօները օծիքին ներսի կողմը կը գտնուի առիւծի եւ կշիռի նշանները, և կը ծախուի ի կեդրոնատեղին, ինչպէս նաեւ ի Ջիւաաննիա [illegible] Չուբան, Հանրամատ Բիւթծէ էֆ. քով և ի Սէլանիկ պէյէթէն Շուկան գաֆաֆ Ահմէտ Ճէվիք Օղլուի քով: Կեդրոնատեղին է, Կ. Պոլիս, Պահճէ Գաբու Գօժաման օղլու խան դրան կից Թիւ 13-14 մթերանոցը: 800 2—45

ՄԻՍԸՍ Ս. Ա. ԱԼԸՆԻՆ
ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ ՄԱԶԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄԻՉԸ
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Ճերմակ ընկած մազերուն գոյն, փայլուն ու գեղեցկութիւն կը նորոգէ առոր կեանքը, ոյժը և աճումը: Գլխու թեփը շուտ մը աներեւոյթ կ'ընէ: Իր անուշ հոտը առատ է ու հեշտալի:

"Մէկ շիշը կը բաւէ:" [illegible] ամենքը որոնց ճերմակած մազերը իրենց բնական գոյնին դարձան, և ծաղատ տեղերը մազով ծածկուեցան:

[illegible] MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Գլխաւոր մթերանոցը Լոնտոն է (114 and 116, Southampton Row).

[illegible]

[illegible], 18, [illegible], 17, [illegible], 158, [illegible], 433:

ՌՈՅԵԱԼ ԷՔՍՉԷՆՃ
ԱՍԻՒՌԱՆՍ ՔՈՌԲՕՐԷՇԸՆ

ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ ԵՒ ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ,
ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1720ԻՆ,

Դրամագլուխ աւելի քան Անգլ. ոսկի 4,000,000
Ցարդ հրդեհի արկածից համար տուած է . 35,000,000

Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ քաղաքէն և փայտաշէն ամեն տեսակ կալուածներ, կահ կարասիք և ապրանք:

Վճարմունք ամենայն կանոնաւորութեամբ և ժամանակին առանց որ եւ իցէ ԶԵՂՉԻ կը կատարուին:

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն առնուլ փափաքողք կը հրաւիրուին դիմել առ Ընդհանուր գործակալս Ճ. Վ. ՈՒԻԹԱԼ ԵՒ ԸՆԿ.
726 Գալաթա, Մէյտանճըք սօքաք, Ուիթալ Խան:

EMULSION SCOTT

(ՍԳՕԴԻ ՕՐՀԱՐԱՆ)
ՄՕՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ՃՈՒՏ ԻՒՂ
[illegible]
Գործածել միայն ՍԳՕԴԻ և ՊՕՈՒՆԻ ի Նիւ-Եորք:

Կօթի չափ ախորժահամ է
[illegible]
Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտառութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ծաղածութիւնը

Բժիշկներէն ընդունուած է, ախորժ համ ու հոտ ունի, գիւրամարս է, և ամենէն փոքրիկ տղաքները կը առնին զայն.

Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով:
Ընդհ. գործակատարք ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄՄԷՐ ԵՒ ՀԱՅՐԵԼ

THE LANCASHIRE
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ՄԱՆՉԷՍԹԸՐ, ԱՆԳԼԻԱ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1852 THE LANCASHIRE INSURANCE COMPANY ՀԻՄՆԵԱԼ 1852

Դրամագլուխ Անգլ. Ոս.	3,000,000
31 դկ. 31ին աւանդ տրուած գմ.	1,771,006
1891 դեկ. 31ին պահեստ	1,362,953
Հասոյթ 1891ին	1,051,329

Այս ընկերութիւնը ընդդէմ հրդեհի կ'ապահովէ ամեն տեսակ շէնք, կահ, ապրանք, ի Պոլիս և ի շրջակայս, ինչպէս և նաւերու մէջ ապրանքներ, նաւահանգիստին մէջ վնասի առնելու ազատ և խղճամիտ վճարում:

Տեղեկութեանց համար դիմել առ գործակալ ընկերութեան, 1 և 2 Կզզէթ փաշա խան, Ղալաթիա:

Զարգեալ գնոյ
Ներկայացուցիչ
Ռ. Մ. ՊՈՆՑ
564 (ՊՈՆՑ, ՄԻԼԼԸՐ ԵՒ ԸՆԿ.)

COMP 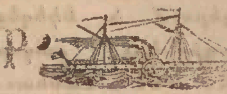 RUSSE

DE NAVIGATION A VAPEUR ET DE COMMERCE

ՌՈՒՍԻԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

13/25 [illegible]
4/26 [illegible]
15/27 [illegible] ժամ 10ին:
15/27 [illegible] ժամ 11ին:
16/28 [illegible]

[illegible] Սեպտ. 14/26 [illegible]

605

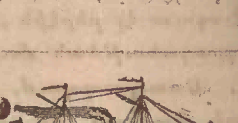

ՍՈՒԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
[illegible]
ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ ՈՐԴԻՔ

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոն
[illegible]	2000	[illegible]	1600	[illegible]	3200
[illegible]	3000	[illegible]	5500	[illegible]	1700
[illegible]	3500	[illegible]	2200	[illegible]	1500
[illegible]	2800	[illegible]	1800	[illegible]	1000
[illegible]	2000	[illegible]	2200	[illegible]	2800
[illegible]	3000	[illegible]	2000	[illegible]	4400
[illegible]	2200	[illegible]	3500	[illegible]	3200
[illegible]	2000	[illegible]	7000	[illegible]	3000
[illegible]	3300	[illegible]	1200	[illegible]	3500
[illegible]	2600	[illegible]	5000	[illegible]	3500
[illegible]	2500	[illegible]	3300	[illegible]	4000
[illegible]	2100	[illegible]	2000	[illegible]	3200
[illegible]	2000	[illegible]	4200	[illegible]	2000
[illegible]	2700	[illegible]	2200	[illegible]	2000
[illegible]	5000	[illegible]	2000	[illegible]	4300
[illegible]	2500	[illegible]	4500	[illegible]	3000
[illegible]	3400	[illegible]	3000	[illegible]	1200
[illegible]	3500	[illegible]	1500	[illegible]	2500
[illegible]	2500	[illegible]	4800	[illegible]	900
[illegible]	4300	[illegible]	6500	[illegible]	5000
[illegible]	2100	[illegible]	2000	[illegible]	5500
[illegible]	2600	[illegible]	3100	[illegible]	3600
[illegible]	3000	[illegible]	2000	[illegible]	1000
[illegible]	3200	[illegible]	3000	[illegible]	200
[illegible]	2600	[illegible]	3000	[illegible]	200
[illegible]	900	[illegible]	4600	[illegible]	140
[illegible]	700	[illegible]	3300	[illegible]	120
[illegible]					5000
[illegible]					5000
[illegible]					8100

Թրէնիթառ շոգենաւը Լիվրբուլէն ատ կը սպասուի դէպ ի հոկտ. 9:

[illegible]

Դիմել առ Յ. ՃԻԼՏ ԵՒ ՈՒԻԹՕ
Գործակալք
Թիւ 17-18, Քիւչիւք Միւմէ
409 խան, Ղալաթիա

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ